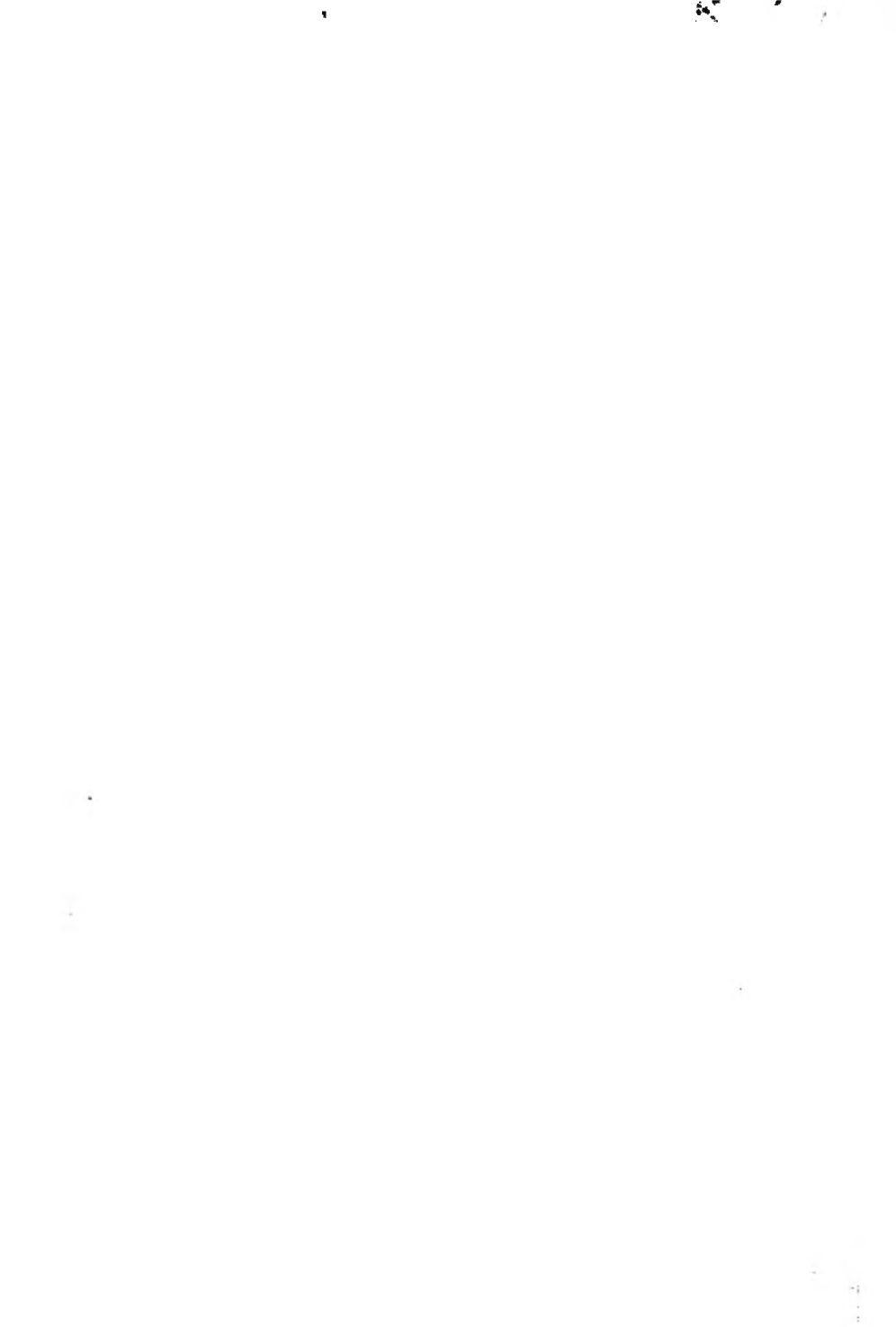

DE JONGENS VAN ZEVEN

DOOR D. VAN DER SPIEGEL

NIJCKERK
GEALENBACH

DE JONGENS VAN ZEVEN

DE JONGENS VAN ZEVEN

DOOR D. VAN DER SPIEGEL

TEEKENINGEN VAN E. J. VEENENDAAL

NIJCKERK
GEALLENRAAT

I.

Jan Lap.

„Hallo, Kees, Bert, wacht eens even?”

De twee hollende jongens stonden stil, keken om, zagen toen Piet Bruinsma op hen toeren. Buiten adem, hijgde hij: „Jullie raadt nooit wie ook in zeven komt.” Kees en Bert keken elkaar aan. Nòg een in zeven? Hoe was dat mogelijk? Vlug liepen ze in gedachten het heele rijtje jongens van hun klas, de zesde, af, maar vonden er niet een, die voor iets zoo geweldigs, als een zevende klas, in aanmerking kon komen. Stel je voor, in de zevende klas zitten, dat beteekende in de eerste plaats, dat je knap was, want anders deed meester Verbruggen het niet, had hij gezegd, en in de tweede plaats, dat je vader het goed vond, je nog een jaar te laten rondloopen zonder te werken, zonder geld te verdienen. Dat ging, als je een jongen was van dien rijken boer Bruinsma, dat ging ook, als je Kees Branders, zoon van een bakker, was, dat ging natuurlijk, als je Herman van den dominee was, dat ging ook nog, als je een jongen van Stevens, den kruidenier, was, zooals Bert, maar verder? Een paar boerenzoontjes zaten er nog in zes, doch die gingen er beslist af, waren niet snugger genoeg, om „verder te leeren” en de rest bestond uit

arbeidersjochies, die gauw moesten gaan helpen mee- verdienen. Over de meisjes werd heelemaal niet gedacht, verbeeld je, een meisje, dat leeren moest! Dat zou al te gek geweest zijn in Kiemsterdijk, waar veel menschen het hoofd schudden over zoo'n nieuwigheid als een zevende klas. Als je vroeger de zesde door was en je vader wou je nog niet thuis hebben, wel, dan bleef je nog een jaar in de zesde zitten. Dan kreeg je een ander rekenboekje, waaruit je heele leien vol sommen maakte, die ook nog wel eens een enkelen keer werden nagekeken, en verder deed je boodschappen voor den meester of mocht je het werk van de anderen nakijken. Maar de nieuwe meester dacht er anders over. Die wou echt een zevende klas „maken”. En de vier jongens, die deze klas zouden vormen, vonden het fijn. Stond dat eventjes geleerd? Je zou met een tasch naar school moeten, want je zou ook huiswerk krijgen, had meester gezegd. Reuze, hoor! Maar dat er nou een vijfde bij zou komen. Ze gisten, noemden een paar namen, te voren al wetend, dat ze het toch mis hadden, werden ongeduldig, drongen aan, dat Piet het zeggen zou. Deze, genietend van hun nieuwsgierige gezichten, hield het geheim nog even vast, zei toen langzaam:

„J-j-j-a-n — Lap.”

„Ben je zot, jo?” informeerde Kees.

„Ha-a-a,” deed Bert.

„Tòch waar,” triomfeerde Piet.

„Vertel op, hoe kom je er aan?”

„Nou, heel gewoon, hoor! Vader vroeg aan Klaas of die brave kleinzoon van hem niet half Maart al kon komen

in plaats van April. Teun Dirksen gaat dan weg bij ons en vader vond het een uitgemaakte zaak, dat Jan in zijn plaats zou komen. Nou en omdat we zoo'n jongen toch noodig hebben, vroeg vader dat, want moeder zeurde maar al, wie die twee Maandagen de wasch schommelen ¹⁾ zou en wie moest karnen, nou en daarom vroeg vader dat aan Klaas. Vader dacht: 't zal den meester ook niet te veel kunnen schelen, of dat Jantje twee weken langer of korter op school is, en omdat moeder . . ."

„Jô, zit niet langer te zaniken over je vader en moeder,” nijdigde Bert. Die Piet was altijd zoo langdradig en nu vooral. Hij deed het er natuurlijk om, blij als hij was een nieuwtje te kunnen vertellen.

„Hou je kalm,” raadde Kees, bang dat Piet het verhaal niet ten einde zou brengen. „Nou, Piet, wat zei toen die ouwe?”

„Die zei, dat zijn lieve jongen naar de zevende klas ging.”

„Wat een onzin. Denk je, dat de meester hem neemt?” vroeg Kees.

„Waarom niet?” zei Bert, „'t jong kan leeren, dat is vast.”

„Ik zeg, dat het een schandaal is, dat de meester hem neemt,” betuigde Kees, die altijd Piet naar den mond praatte. „Was je vader niet woest?”

„Nou, natuurlijk,” zei Piet. „'t Is voor vader wat lekkers. Waar krijgt hij zoo gauw een ander? Alle jongens hebben al een baas. O, daar komt Herman aan. Die moet ook raden, hoor!”

¹⁾ Een waschmachine in beweging brengen.

't Gelukke Herman Verstrate al evenmin, het probleem op te lossen en hij was even verwonderd als zijn makkers, toen hij de zaak hoorde. Alleen, hij maakte er zich niet zoo druk over. Wat gaf het eigenlijk, of die Jan ook in hun klas kwam? Ze hoefden zich immers niet met hem te bemoeien? Dat deden ze nu ook niet en toch zat hij ook met hen in de zesde.

„Jullie doet net of zoo'n zevende klas iets zóó bijzonders is,” zei hij schouderophalend. „Gunst, we blijven toch dezelfde jongens en we houden toch denzelfden meester?”

Voor hem had die zevende nog niet zooveel bekoorlijks. Hij had gehoopt naar de H. B. S. te mogen, fijn elken dag met de boot mee. Maar hij was nog een jaar te jong, was vroeger eens een klas overgesprongen en moest daarom nog wachten. Had mijnheer Verbruggen die zevende klas niet gevormd, dan zou Herman nu al naar de stad zijn gegaan, wel op een gewone school, maar tóch in de stad, tóch met de boot mee. Nu evenwel vond zijn vader dit niet noodig en al had Herman er zich mee verzoend en al vond hij het ten slotte ook weer leuk, nog een jaar de oude makkers te houden, ze moesten niet gaan doen, of ze nou zooveel meer waren dan een ander. Over een jaar zat Piet Bruinsma in het land, stond Bert Stevens achter de toonbank en stookte Kees misschien den oven. Een klein beetje wisten de jongens wel, dat Herman er zoo over dacht, maar ze wisten ook, dat hij wel eens een tikje verwaand kon zijn. Daarom hadden ze gedacht, dat hij minstens even verontwaardigd zou zijn als zij. En nou deed hij net, of het niks was.

„'t Is voor mijn vader het ergste,” begon Piet weer.
„Hoe moet die zoo ineens een jongen krijgen?”

„Zou Jan dan bij jullie op de boerderij komen? Had je vader hem gehoord?”

„Nee, dat niet, maar wie zou er anders over denken? We geven toch zeker ouwe Klaas ook den kost?”

„Daar zal hij wel voor werken,” meende Bert.

„Ja, zoo'n ouwe sukkel doet veel,” smaalde Kees.

„Blijven jullie zoo kwebbelen? Dan smeer ik 'm,” zei Herman.

„Nee jô, we gaan slootje springen, dat weet je toch?”

Er werd niet meer gepraat over „zeven”, er werd niet meer gesproken over Jan Lap. Wel gedacht! Tenminste door Piet! Die kon het niet verkroppen, dat de kleinzoon van zijn vaders arbeider dezelfde voorrechten zou genieten als hij.

Dezelfde? Meer misschien. Jan kon beter leeren dan hij, haast zoo goed als Herman, en als het jaar om was Nee, daarover niet denken, want dan was het zoo erg moeilijk, er niet over te praten, over dat ééne, waarover hij zwijgen moest. Hoe vreeslijk streng had vader hem aangekeken op dien avond, toen hij had laten merken, dat hij gehoord had het gesprek met Klaas.

„Jongen,” had vader gezegd, „'t spijt me, dat jij het weet, maar als je er ooit tegen iemand over praat, dan”....

Vaders oogen hadden gefonkeld, vader kon boos, héél boos worden en vreeslijk streng straffen, als je iets deed, wat hij verboden had. Dus, zwijgen maar. Toch wel jammer, hoor! Wat had je aan zoo iets, als je het tegen niemand zeggen mocht? Zou hij het in vertrouwen aan

Kees vertellen? Kees was zijn beste vriend. Maar als Kees dan eens zijn mond niet hield? Nee, toch maar niet doen. Want vader O, 't was toch jammer. Dien Jan Lap, wat zou hij het hem eens graag onder den neus duwen, dat hij dat van hem wist. Dan zou dat heer wel een toontje lager zingen.

De jongen, waarover zoo druk gesproken was, sprong geen slootje, speelde niet, speelde haast nooit. Wat moest je ook, als je altijd alleen was? Er waren maar een paar jongens op school, die zich wel eens met hem bemoeiden, arme jongens, met slordige kleeren, net als hij, maar die woonden niet in het dorp. Meer dan een uur moest je loopen, om bij hen te komen en grootvader zou het nooit goedgevonden hebben, als Jan zoo ver wegging. Hij moest altijd direct thuis komen en dan was er genoeg te doen voor hem, zoowel in huis als in den tuin. Grootvader vond spelen tijd-verknoeien en was heel blij, dat Jan met niemand omging; hij zelf deed het ook niet. Grootvader maakte geen andere reizen dan van zijn huisje naar Bruinsma's boerderij en weer terug, over de plank, die het smalle slootje naast hun huisje overbrugde. Op den weg of in het dorp kwam grootvader eigenlijk nooit, of, nou ja, een heel enkelen keer. Daarom ook had Jan er zoo verbaasd over gestaan, toen grootvader op een avond zijn „goeie” pak uit de kast gehaald en dat aantrokken had. Dat was in geen jaren gebeurd en ze hadden een heel werk er aan gehad, de schimmelvlekken er uit te halen. Jan had niet durven vragen, waar grootvader heenging en die had niets gezegd, ook niets, toen hij terug kwam. Maar een week later had grootvader hem van ver-

wondering paf doen staan. Toen Jan er over sprak, dat hij nu gauw ging helpen verdienen, had hij ten antwoord gekregen: „Jij blijft nog een jaar op school.”

„Maar grootvader, ik?”

„Ja, je gaat naar de zevende klas.”

't Had in Jan gejuicht van vreugde. Hij had grootvader wel om den hals willen vallen, hij had graag van alles gevraagd, maar nee, dat durfde hij niet. 't Zou trouwens niet veel geven ook. Grootvader gaf zelden antwoord, als je hem wat vroeg en zoo grimmig als hij er uitzag, toen hij dat wondere vertelde....

Nee, niets vragen, dat was het beste. Maar was het niet heerlijk? Was het niet om een heelen dag te fluiten van plezier?

Nog een jaar naar school, nog een heel jaar meester Verbruggen zien, dien aardigen meester, die nog maar kort op het dorp was, maar van wien Jan hield als van geen ander. Meester Verbruggen was zijn held, van wien hij droomde bij dag en nacht, die altijd in zijn gedachten was, ook op dezen middag nu de andere jongens speelden, maar hij het tuintje moest ompitten. Straks was de meester voorbijgekomen met zijn vrouw en het kindje in 't wagentje. Ze hadden hem niet gezien, maar hij had ze

nagekeken, zoo ver hij kon. Dat kind was ook een jongen en heette ook Jan. Maar die zou nooit Jan Lap genoemd worden, daar zou zijn vader wel voor zorgen, die zou over een poosje op zijn vaders knie zitten, die zou met z'n vader stoeien, die zou z'n vader later van alles vragen, tenminste Dan komen Jan's gedachten weer terug op dat ééne punt: z'n eigen vader. Want een vader moest hij toch hebben, ééns had hij er een en niemand had ooit gezegd, dat die vader gestorven was. Hij herinnerde zich zijn vader nog best, hij zou hem heusch nog wel kennen, als hij hem weerzag, dien grooten stevigen man, met dat mooie zwarte krulhaar en die donkere oogen. Zijn vader had ook met hem gespeeld, hij had ook op vaders knie gezeten, hij ging van tijd tot tijd met moeder naar het station, om vader te halen. Ze woonden toen in Amsterdam en vader was niet veel thuis, want hij reisde op Amerika. Maar als hij dan ook thuiskwam, was het feest. Dan was het heel mooi in huis, overal stonden dan bloemen, hij kreeg zijn mooiste pakje aan en dan gingen ze vader halen. Nòg zag hij het dikwijls, zooals het toen ging. Vader vloog altijd uit den trein, stooft op hen af, drukte moeder in den eenen arm, nam hem op den anderen en dan ging het naar huis en dan begon de pret, dagen, soms weken lang. Maar altijd moest vader weer weg en dan was moeder heel bedroefd.

En dien laatsten keer, dien zou Jan nooit vergeten. Vader was weer een paar dagen geleden thuisgekomen, 't was weer feest en vroolijkheid, maar op een laten avond had hij moeder vreeslijk hooren gillen. Hij was uit bed gekomen, naar beneden gegaan, doch op barschen toon

had zijn vader hem teruggejaagd. Den heelen nacht had hij menschen in huis gehoord en in den vroegen morgen was zijn vader naar boven gekomen.

„Janneman, hou je veel van vader?” had hij gevraagd en was toen in tranen uitgebarsten. Janneman had veel lieve woordjes gezegd en vader was weer kalm, heel kalm geworden. „Jan, kereltje, kijk je vader goed aan, want hij gaat nu voor heel lang weg. Vergeet je vader niet, vent, en blijf van hem houden, zul je?”

Toen was vader heengegaan en nooit teruggekomen. Nog geen jaar later was moeder gestorven. Die had ook al gezegd, dat hij vader nooit vergeten mocht en heel lief moest zijn, als vader terugkwam. Jan, die toen bijna zes was, had erg gehuild, maar tante Jo, die de laatste maanden altijd bij hen in huis was geweest, had gezegd, dat moeder nu in den hemel was. Bij tante Jo had hij wel graag willen blijven, maar grootvader was gekomen, toen moeder begraven werd en grootvader had hem meegenomen naar dit kleine huisje, waar het zoo heel anders was dan in Amsterdam. Grootvader was van het begin af erg stil geweest, had nooit antwoord gegeven als Jan hem iets vroeg en was altijd boos geworden, als hij over vader sprak.

Nu was hij al ruim zes jaar bij grootvader en hij was gewend geraakt aan den zwijgenden man, gewend aan zijn eenzaam leven, gewend ook aan de vele plagerijen, die hij ondervond. Hij wist wel, hoe het kwam, wist ook wel, dat het voor een deel zijn eigen schuld was. Hij zag er slordig uit en toen hij klein was, soms ook heel vuil. Geen vrouw was bij hen in huis, nooit werd er schoongemaakt,

nooit de boel opgeruimd; als grootvader zin had, kookte hij wel eens eten, maar dat gebeurde meest alleen op Zondag, en bedenken, dat kleine Jan gewasschen moest worden en niet met vuile gescheurde kleeren naar school kon, deed hij ook niet. Zóó was het plagen begonnen en het had hem, in de eerste klas al, geweldige driftbuien bezorgd. Dan sloeg en trapte hij om zich heen, onverschillig wie of wat hij raakte, dan kwamen grootere jongens er bij en hitsten het kereltje op, dan eindigde het meestal met straf. Later had hij een juffrouw gekregen, die met grootvader kwam spreken over hem en toen was er wel verbetering gekomen. Grootvader was meer op hem gaan letten en een vrouw uit het dorp was een paar jaar elken Zaterdag hun boeltje wat komen opknappen. Nu zorgde hij daar zelf voor, samen met grootvader, nu kwam hij ook niet meer ongewasschen naar school, nu waren zijn kleeren niet meer gescheurd, maar de jongens, die in de eerste klas al zich van hem hadden afgekeerd, wilden ook in de zesde niets van hem weten, bleven hem plagen om allerlei kleinigheden, enkel, omdat ze wisten, dat hij daar niet tegen kon. Want, wát ook veranderd was, zijn driftbuien niet. Nòg stooft hij telkens op, nòg kon hij onbesuisd aanvallen op grooter jongens dan hij zelf, al wist hij van te voren, dat hij het verliezen moest. En als hij dan met een blauw oog of gescheurde kleeren thuiskwam, was grootvader lang niet gemakkelijk.

Aan een driftbui had hij ook zijn bijnaam te danken. Toen hij eens weer aan het vechten was tegen een jongen of zes tegelijk, hadden ze hem geweldig toegetakeld. Met een bloedneus, een kapotten klomp en een gescheurde

blouse was hij thuisgekomen. Die blouse was het ergste geweest. Pas was er een pak verstelwerk thuisgekomen en grootvader had gemopperd over wat het kostte. Nu weer een gescheurde kiel? Wacht, dien zou grootvader zelf wel even repareren en o schrik, hij had er slordig een lap op genaaid van heel ander goed. Jan, die onder zijn makkers zoo durfde, waagde het niet tegen grootvader iets in te brengen en, schoon bevend van woede, hij wàs naar school gegaan met het wonderlijk verstelde kledingstuk. Dat had hem den naam „Jan Lap” gegeven en sinds dien tijd was het alleen nog de meester, die „Jan Schuurman” zei.

Jan was gewend aan zijn bijnaam. Je wende immers ten slotte aan alles? Toen de eerste vreugde over zijn gaan naar zeven wat bekoeld was, had hij er wel over gedacht, dat hij op die manier ook een jaar langer met die plagende jongensbende moest omgaan, ook een jaar langer zijn scheldnaam zou moeten hooren, maar woog dat op tegen het heerlijke van nog een jaar bij meester Verbruggen te zitten? Elken dag weer te luisteren naar dat heel mooie vertellen, elken dag je best doen, om dien meester genoeg te geven, je werk altijd maar beter maken, als 't kon nõg beter dan Herman Verstrate, ja, zóó best, dat de meester verwonderd zou zeggen: „Jan, is dat jouw werk? Kerel, hoe krijg je het zoo goed?” Wie weet, wat er in zoo'n jaar gebeuren kon, wie weet, wat hij voor den meester zou mogen doen, ja, iets héél groots, dat zou heerlijk zijn.

Als b.v. meesters Jantje ging loopen, in de sloot raakte en dan door hem, Jan Schuurman, gered werd?

Als meesters vrouw eens langs Bruinsma kwam en Hector blaffend losschoot? Dan zou hij dien hond grijpen, vast! Ja, als zùlke dingen eens gebeurden. Daar kon je fijn over denken en soms over droomen ook. Eenig hoor!

Och, als hij alleen maar meesters fiets eens mocht schoonmaken, dan zou hij ook al erg blij zijn. Zou hij het niet eens durven vragen?

Wie weet? Misschien! Als hij in zeven zat.

II.

Mooie droomen.

Dat was nou nog eens wat je noemde, zoo elken morgen met een boekentasch naar school. Of je even in de gaten liep, zoo met z'n vieren getascht tusschen een tweehonderd ongetaschten. Jammer, dat je soms om halfnegen al moest komen en dikwijls tot vier uur blijven, zelfs heel vervelend, als je de anderen fijn hoorde spelen. Maar je moest er wat voor over hebben, hè? Er waren bij die buitenspelers genoeg, die hen benijdden. Moest je maar zien, hoe ze keken naar de dikke tasschen, hoe ze graag er in wilden kijken, maar dat geluk viel ze zelden te beurt. Ging het hun aan, dat Piet er altijd een paar Zondags-schoolboeken in had? Hadden zij er mee noodig, dat Bert trouw een Verkade's-album meesjouwde? Hoefden zij te weten, dat Kees „Dik Trom” en soms diens zoon verborg achter het geheimzinnig zwart? 't Was al erg genoeg, dat Herman gewoonlijk zoo'n heel dunne bij zich had. Maar

gelukkig had zijn broer, de student, hem een woordenboek afgestaan. Dat vulde een beetje, vonden de andere drie. Jammer dat het joch het zoo vaak thuisliet. Maar er wat van zeggen? Tegen Herman van den dominee? Dank je wel, hoor! Die kon zulke zotte antwoorden geven, die maakte soms, dat je met je zelf geen raad wist. En toch zouden ze hem niet graag missen uit hun clubje. Wie kon zulke leuke spelletjes verzinnen als hij? Met wie kon je zóó echt pret hebben? Nee, Herman was een eenig joch en de glorie van zeven, ondanks zijn dunne tasch. Ze waren altijd met z'n vieren tegenwoordig. Alle jongens, die vroeger in hun klas zaten, waren van school af en met die kleine apen uit zes bemoeiden ze zich niet. Zij met z'n vieren

Want Jan Lap telde natuurlijk niet mee. Die zat op school alleen, die liep buiten alleen, aan dien merkte je niet, dat hij ook een jongen uit zeven was. Die kwam altijd op het laatste oogenblik aangestapt, met z'n boeken in een krant en glipte schuw naar binnen; die rekende je natuurlijk niet.

Zoo dachten Bert, Kees en Piet er over. Zoo dacht eerst ook Herman.

Maar eens op een keer had Jan geen enkele fout in een lastige Fransche thema; Herman had er twee, de andere drie veel meer. Toen keek meester Verbruggen met verbaasde oogen Jan aan. Toen zei hij: „Kranig gedaan, Jan, ga zoo maar door, dan groei je ons allemaal boven het hoofd.”

Jan's oogen hadden geschitterd. Dát was nog nooit gebeurd, dát was nou een droom, die werkelijkheid werd,

dat was . . . Dat was iets, waar Herman niets van begreep, wat Herman, nou ja, nog niet direct dwars zat, maar toch veel te denken gaf. Die thema was akelig moeilijk geweest. Hij had er verscheidene malen de hulp van zijn moeder bij noodig gehad en wie had Jan geholpen? Natuurlijk niemand. Zou die knul dan

heusich beter hersens hebben dan hij, Herman Verstrate, die naar de H. B. S. zou gaan, die dokter worden zou? Dat was toch te gek. Dat had hij vroeger nooit gemerkt.

Ja, vroeger! Dat was, toen Jan nog niet in zeven zat, dat was, toen Jan dacht, dat de meester toch niet op hem lette, dat was, toen Jan ook in school droomde. Maar dat „vroeger” was voorbij. De meester lette wel op hem, de meester had hem zelfs achtergehouden op een van die eerste April-dagen, de meester had toen gepraat met hem alleen. 't Was wel niet veel geweest, 't was eigenlijk alleen geweest een waarschuwing, netjes op zijn boeken te zijn, maar 't was toch fijn. Natuurlijk, meester had gemerkt, dat

hij ze zoo maar onder den arm meebracht en zei daarom, dat hij ze in een krant moest pakken. Een tasch was niet noodig, maar hij mocht er toch niet zóó mee loopen. Een krant had iedereen, zei meester. Met een hoogroode kleur had Jan toen gezegd, dat zijn grootvader geen kranten las, wat even meesters oogen groot van verwondering had gemaakt. Even maar. Toen had hij Jan gezegd, met hem mee te gaan naar huis en daar had hij in de gang mogen staan, heusch in de gang van het groote meestershuis en meester had een pak kranten voor hem van boven gehaald. Wat was dat fijn geweest. Jammer, dat hij meesters vrouw en het kindje niet even gezien had, maar alles kon niet ineens. Meester had gezegd, als de kranten op waren, mocht hij gerust andere vragen. Soms kwam hij in verzoeking ze maar gauw op te maken, om weer die breede deur te mogen ingaan, maar nee, dat zou net zijn, of hij den boel, dien meester hem gaf, zoo maar weggooid. Hij moest zuinig op de kranten zijn, dat zou meester prettig vinden en ééns zouden ze toch wel op zijn. Ja, meester genoeg doen, daar leefde Jan voor, dat maakte, dat hij niet meer aan iets anders dacht, als hij in school was, dat maakte hem ook thuis vlugger en nauwkeuriger. Jan dacht zoo graag aan andere dingen, 't was Jan niet genoeg 's nachts te droomen, hij deed het ook liefst overdag. 's Nachts moest je maar afwachten, wat je te droomen kreeg, maar overdag maakte je je droomen zelf en zoo mooi, als je maar wou. Dan kon je droomen, dat vader terugkwam en met je in een fijn

huis ging wonen, dan kon je droomen dat je met de Roodhuiden vocht, zooals hij dat eens gelezen had in een gescheurd boek, dat ze bij Bruinsma hadden weggegooid, dan kon je droomen over al wat je zouwt willen doen. Maar met droomen was de tijd weg, eer je er aan dacht en met droomen kwam je niet vooruit, dat had Jan al lang ondervonden. Daarom wou hij niet meer droomen en — wie wil, die kan, hè? Eerst was het hem wel eens moeilijk altijd zijn aandacht bij zijn werk te houden, maar het wende, hoor! 't Ging elken dag makkelijker.

Grootvader had op die manier ook geen reden tot klagen, want natuurlijk moest Jan hetzelfde werk in huis en tuin blijven doen en die tuin eischte in den zomer veel tijd. Grootvader wou geen onkruidje zien, de tuin moest puik in orde wezen. Hoe het er in huis uitzag kon hem minder schelen, als het met den tuin maar goed ging. En die tuin was lang niet klein, wat die tuin opbracht moest grootvaders klein weekloon aanvullen. Want hij verdiende erg weinig, omdat hij niet meer zooveel kon doen als een gewoon arbeider. Bruinsma zei altijd, dat hij grootvader uit medelijden hield en deze daarom niet op te veel loon rekenen moest, vooral ook, omdat hij bij zijn vrij huisje die flinke lap grond nog had.

Jan bromde er vaak over. 't Mocht wat, die lap grond. De slechtste veemgrond, dien je je denken kon. Bruinsma had er zelf niets aan, daarom gaf hij het hun. Wat er het best groeide? Onkruid. En de uien, boonen, aardappelen het daarvan te doen winnen, viel lang niet mee. Dat kostte veel en hard werken, maar dezen zomer deed Jan het niet mopperend, zooals anders. Grootvader moest tevreden

over hem kunnen zijn, grootvader was toch eigenlijk een goeie man, dat hij hem nog een jaar liet schoolgaan. Begrijpen deed Jan er niets van. Grootvader was oud en arm, kon best wat meer geld gebruiken en toch deed hij zich die dubbele schade aan, van schoolgeld te betalen en Jan's verdiensten te missen. Zou grootvader toch misschien wel een beetje van hem houden? Soms dacht hij het, soms kon grootvader zoo vreemd hem aankijken, maar dan weer deed hij net of er geen Jan bestond. En Jan's moeder was toch grootvaders eigen dochter geweest. Maar dat grootvader het met die dochter niet te best had kunnen vinden begreep Jan hieruit, dat hij nooit over haar sprak en dat hij niet van vader hield, wist Jan heel zeker. Eens, toen hij een jaar of acht was, had hij plotseling tante Jo, vaders zuster, van de fiets zien stappen. Met een kreet van vreugde was hij naar de deur gesnel, maar grootvader had hem ruw teruggeduwd en gezegd: „Dat mensch komt hier niet binnen. Eén Schuurman in mijn huis is me al meer dan genoeg.” Buiten had hij gepraat met tante en die was huilend weggegaan. Toen had Jan een hekel aan zijn grootvader gekregen. Maar nu wou hij geen hekel meer aan hem hebben, om dat naar zeven gaan, en — en — nog ergens om. Meester Verbruggen had gezegd, dat je aan niemand een hekel mocht hebben, omdat, als je iemand haatte, je in Gods oog een moordenaar was. Die meester kon ook zoo heel mooi vertellen van den Heere Jezus, die alle menschen lief had, ook die hem martelden en doodden.

Toen tegen Paschen de meester vertelde van dat ontzettend lijden, had Jan bijna gehuild, had hij zoo'n akelig gevoel in de keel gehad, net of iemand hem erg kneep.

Jan had zich toen voorgenomen dien Heere Jezus lief te hebben en te doen, wat Hij wou. Maar dat was niet meegevallen, hoor! Je vijanden liefhebben b.v.? Nee, dat zou hij nooit. Ze een flink pak slaag geven, deed hij graag, ze links laten liggen was ook nog te doen, maar ze liefhebben? Nooit! 't Kon, als je er om bad, had meester gezegd. Jan had er toen om gebeden, maar 't had niets geholpen. Eigenlijk bad hij ook liever om wat anders, om vaders terugkeer. Want dat zou in zijn leven het allerheerlijkste zijn, dacht hij. Maar ook daar had hij al zooveel jaren om gebeden. Kon vader misschien niet gestorven zijn daar in Amerika? Nee, nee, dat niet denken, dat mocht niet waar zijn, vader moest terugkomen, vader had immers zelf gezegd, dat hij heel lang zou wegblijven? Als hij maar wist, wat vader daar deed. Hier uit het dorp gingen ook wel eens menschen weg, arbeidersjongens meest, en die schreven dan na een poosje, dat ze een eigen boerderij hadden, dat ze rijk werden, die stuurden dan weer geld aan anderen, om ook te komen. Zeker, Amerika was een goed land, waar je gauw rijk kon zijn. Wie weet hoe schatrijk zijn vader straks terugkwam. Maar — vader was stellig geen boer. Vader woonde in Amsterdam, vader zag er altijd uit als een heer, wat zou die daar dan doen? Zou hij misschien ook meegetrokken zijn op expeditie in de onbekende binnenlanden? Want die had je daar toch ook stellig nog wel, vooral in Zuid-Amerika. Meester had onlangs nog verteld van Engelschen, die de binnenlanden van Afrika waren ingetrokken. Wat hadden die veel ondervonden, maar ook veel gezien en in hun vaderland werden ze als helden vereerd. Stel je

voor, dat zijn vader ook eens zoo terugkwam van een ontdekkingstocht.

Heerlijk kon hij daarover droomen, 's avonds, als hij een uurtje overhad. Grootvader zat dan meestal op een

stoel voor 't huis een pijpje te rooken en Jan lag dan achter in den tuin aan de sloot. Dat was de sloot tusschen hun tuin en het erf van Bruinsma. Aan hun zijde was slechts een smalle graskant, maar bij Bruinsma stond wilgenhakhout dicht langs het water, hing er hier en daar over heen, maakte de sloot zoo geheimzinnig donker, heel

anders dan verderop, waar de korenvelden begonnen. Daar was het water heel gewoon, zelfs zonder kroos, maar hier, langs het wilgenhout, leek het, of het zwart was. Als je er in keek zag je tal van waterplanten, zag je ook een enkele maal een verdwaald vischje en aan den overkant, waar de wilgenwortels den weeken veengrond grillig hadden vervormd, zag je hier en daar gaten, waarin ratten huisden. Zoo, voorover liggend, de ellebogen in het gras, het hoofd op de handen, de oogen half dicht, kon hij zich verbeelden tusschen hoog oeverriet aan een snelstroomende rivier te spieden in donkere oerwouden. Die wilgenwortels tusschen den weggezakten grond, het waren stammen van reuzeboomen; die ratten, het waren geweldige roofdieren, die ronddwaalden, loerend op buit. Hij fantaseerde er ook menschen bij, groote, sterke mannen, die voorzichtig voort-slopen, het geweer over den schouder, het mes in de hand. En de grootste, de stevigste, de flinkste, was altijd weer zijn vader. Daar bij die sloot kon hij alles vergeten, zelfs meester Verbruggen; daar bij die sloot leefde hij in een andere wereld, een wereld, waar zijn vader koning was. Dan hoorde hij niet het vroolijk spel van de jongens op Bruinsma's erf; dan wist hij zich niet de arme Jan Lap; dan dacht hij niet aan de plagerijen van elken dag; dan leefde hij in die wondere wereld, waar hij alleen mocht binnengaan; dan voelde hij zich rijk en gelukkig; dan kon alleen het schorre „Jan, binnenkomen” van zijn grootvader hem terugwerpen in de nuchtere werkelijkheid, maar ook daar straalde nog het gouden licht van zijn machtig mooien droom.

III.

Jongens, die gaan „picknicken”.

De eerste schooldag na de groote vacantie. Voor Jan een feest na de drie weken van hard werken, nu ook in Bruinsma's land, waar hij aren geraapt had, tot zijn rug stijf en zijn vingers stuk waren; voor Bert, Kees en Piet tamelijk gewoon, waar ze toch hun dorp niet uit waren geweest; maar voor Herman verschrikkelijk. Her was met zijn ouders en broers aan zee geweest en vond nu, dat er geen schrikkelijker dorp op de wereld was dan Kiemsterdijk. Geen zee, geen duinen, geen bosch, geen leuke jongens om mee te spelen, bah, wat een negerij. En dan maar zoo'n korte vacantie gehad! Als je dan naging hoe die jongens van Herksen, met wie hij had kennis gemaakt, zes weken hadden, die van Barendse vijf, terwijl zijn broer, de student, zijn vacantie bij maanden telde.... Gunst, van al die jongens daar aan zee had niemand zoo'n miserabel korte vacantie gehad als hij. En nou kon je maar weer naar school en hard aan 't werk, als je nummer één wou blijven.

„Ja, jij hebt veel reden tot klagen,” lachte zijn vader. „Drie weken is meneer in pension geweest, drie weken had hij niets te doen, terwijl Wim Herksen zich suf werkte voor zijn her-examen, terwijl Piet Barendse een massa vacantiwerk had en terwijl de vrienden hier op 't dorp zich, wie weet hoe erg, verveelden.”

„Denk eens aan dien armen jongen, hoe heet hij ook weer, dien Jan. Als je jouw leven eens vergelijkt bij het zijne,” zei zijn moeder.

Dat moest er nou nog bijkomen, dat zijn moeder weer over Jan Lap begon. Voor de vacantie had ze het er ook al over gehad, had ze nota bene gevraagd, waarom ze dat joch links lieten liggen. Stel je voor, zoo'n armoedzaaier, zoo'n dolle dries, ja, daar zou je je mee bemoeien.

Ze moesten zeker op visite gaan in die vuile keet. Moeder had zoo iets gezegd van „op niemand laag neerzien”. Ja, goed en wel, maar er waren standen, zooals Karel, de student, zei. Moeder was nu eenmaal zoo. Die trok bij de armste menschen naar binnen en haalde zelfs volk uit woonwagens in de keuken. Vader vond dat soms zelfs te erg en die zou toch zeker wel weten, hoe het hoorde, die was dominee. Eens had Herman hem hooren zeggen: „Je verstand moet het wel eens winnen van je hart” en hoewel die woorden heelemaal niet voor zijn ooren bestemd waren geweest, had hij ze toch opgevangen en bewaard. En 't kereltje verbeeldde zich heusch een beetje, dat zijn verstand ook al met zijn hart in strijd was en dien strijd winnen moest. Want zie je, vroeger had hij Jan wel eens zoo zijdelings geholpen, door de andere jongens wat bespottelijk te maken, als ze hem plaagden, maar tegenwoordig liet hij ze hun gang gaan. Dat was voor Jan z'n bestwil, snàp je! Die knul mocht anders eens te veel praats krijgen. Elk oogenblik kreeg hij een pluimpje van den meester en 't was voor Herman een heele toer, hem de baas te blijven. Vooral met dat akelige Fransch. Herman had het direct al zoo onnoodig gevonden dat te leeren, waar je op de H. B. S. toch weer van voren af aan moest beginnen en Karel had er om gelachen, dat een boer, een kruidenier, een bakker en — ja noem maar een vak voor Jan Lap —

Fransch moesten leeren. Wat hadden die jongens er aan? Ze vergaten het immers later toch weer? Vader had gezegd, dat het geen kwaad kon, dat een mensch niet gauw te veel leerde, vooral als zoo'n mensch pas elf jaar was, en dat hij er op de H. B. S. toch nog wel aardig wat aan zou hebben, omdat het daar natuurlijk in veel vlugger tempo ging, aangezien de meeste jongens, die er kwamen, al wel wat aan Fransch gedaan hadden. Karel echter had dit weer in twijfel getrokken en zoo'n student, hè? Die weet het wel. Daarom had Her zich voorgenomen er zoo weinig mogelijk aan te doen, die andere jongens bleef hij toch wel voor. Maar — nou had je me daar zoo'n ijsbeer van een jongen, die zich suf werkte. En juist diè! Was dat niet, om je geduld te verliezen? Dwong je dat niet tot werken, zonder dat je wou? En nu moest moeder nog telkens over dien knul beginnen ook!

Herman stapte dus knorrig naar school, dien Dinsdagmorgen, Herman nam weinig notitie van Piet, die hem stond op te wachten, Herman keek heelemaal niet naar fleemzieken Kees, Herman had zelfs geen ooren voor Bert's vroolijk: „Hallo, meneer de badgast!” Herman voelde zich heel ver van die gewone dorpsjongens. Zoo waren er dus dien dag twee „eenzamen” in zeven. Maar met een paar dagen draaide Herman al aardig bij. De jongens waren toch zoo kwaad nog niet. Vooral Bert Stevens was een leuke kwant, Piet Bruinsma ging ook wel en Kees Branders nam je op den koop toe. Onder deze jongens, allemaal ouder dan hij, was hij nummer één, terwijl hij onder de vrienden aan zee een van de velen was. Dezen jongens kon hij geen grooter genoegen doen dan te vertellen van

de pret aan en in de zee, van het hol in de duinen, waar ze soms echt een vuurtje stookten, van dien eenen keer, toen een opzichter ze achterna zat, van hun wild wegvluchten, van hun angst, dat hij toch achter hun namen zou komen en bij de verschillende papa's aanbellen, van hun vreugde, hem allemaal ontsnapt te zijn.

„Zie je, zulk spelen is nog wat anders dan dat flauwe gedoe hier. Er is hier gewoonweg niks te beleven,” eindigde hij zijn verhaal en telkens kwam die verzuchting terug. Piet vond, dat je bij hen toch ook wel pret kon hebben, wat Kees onmiddellijk beaamde en Bert prakkizeerde er al over of je niet de een of andere schuur als „hol” kon inrichten, maar Herman trok minachtend den neus op.

Tot hij Vrijdags zelf met een plan voor den dag kwam. Als ze Zaterdag eens met z'n vieren naar het Holsterbosch gingen en dan van alles meenamen, om daar een picnic te houden?

Eerst moest hij zijn vrienden duidelijk maken wat dat was, een pic-nic, en toen ze het snaptten, o, toen vonden ze het prachtig, toen waren ze vol vuur, maar — „Hoe moeten wij er komen?” vroeg Bert.

„Op de fiets natuurlijk,” zei Herman. Tja — dat was nu wel gauw gezegd, maar — waar haalde je een fiets vandaan? Piet en Her hadden er een, doch Bert en Kees niet.

„Er een leenen,” vond Herman.

„Van wien?” vroeg Bert.

Gunst, was daar nou niets op te verzinnen? Ze hadden toch bij Stevens wel fietsen? En bij Branders ook.

„Ja, maar die zijn van vader en den knecht,” zei Bert.

„Op andere dagen zou dat wel gaan, zie je, maar op Zaterdag is het veel te druk met boodschappen wegbrengen.”

Bij Branders was het al net zoo.

„Nou, dan neem ik jou op de fiets, Bert, en Piet neemt Kees,” besloot Herman.

Piet was bang, dat zijn vader het niet goed zou vinden, maar Herman vond, dat die het niet hoefde te weten. Kees en Bert gingen eenvoudig een kwartiertje eerder weg en dan haalden zij ze wel in. Ja, zoo zouden ze doen en dan van alles meenemen.

„Een hangmat,” vond Bert.

„Heb jij die?” vroeg Piet.

„Nee, maar kun je zoo iets niet maken?”

„’t Zou misschien op de een of andere manier wel gaan, maar dat is toch niet voor morgenochtend klaar te krijgen,” zei Herman.

„Moeten we dan morgenochtend al weg?” vroeg Piet, die met het plan nog niet bijzonder ingenomen scheen. „Dat vindt mijn moeder vast niet goed. Ik zal wel eerst thuis moeten eten.”

Kees en Bert dachten er ook zoo over. Kijk, daar had je nu weer het gezeur met die echte Kiemsterdijkers. Precies twaalf uur eten en pas op, wie er niet was. Wat had je nou aan je vrijen Zaterdag, als je zoo aan de klok gebonden was? Herman at om zes uur, dus zouden ze even over vijven al weer het bosch uit moeten, want het was drie kwartier fietsen. Hè, was er maar wat op te verzinnen, om zelf eten te koken. Dat deden ze in het kamp, waar zijn broer Rudolf op het oogenblik was, ook. Maar

nee, dat zou toch niet gaan. Wat had je daar al niet voor noodig, om eten te koken?

„Zeg, zou er niets aan te doen zijn, dat jullie morgenochtend weg mochten?” vroeg hij. „Als we er zoo kort zijn, is het de moeite niet. Vraag of je een boterham moogt meenemen en doe het een keer zonder middageten.”

„Als jij dat eens deed, edele broeder? Beter één, die zijn middagmaal mist, dan drie,” bracht Bert hiertegen in. „Dan kunnen we tot een uur of acht blijven.”

Daar was niet veel tegen te zeggen en Herman beloofde, het te zullen vragen. Om zeven uur zouden ze dan met z'n allen bij Piet zijn, om daar verder alles af te spreken.

't Ging niet bepaald gemakkelijk voor Herman, toestemming te krijgen. Moeder vooral was er sterk tegen. In de eerste plaats dat eind fietsen, dan, als jongens onder elkaar, dat bosch in, waar ze zelden of nooit geweest waren, en er zoo lang blijven, nee, dat stond haar niet aan.

„Gunst moeder, 't is toch geen oerwoud!”

„Dat niet, maar als je daar verdwaalt . . .”

„Ach, dat zegt u, omdat u het niet kent. Heusch, verdwalen is onmogelijk. 't Is maar heel klein. In de vakantie mocht ik toch ook wel met jongens alleen de duinen in? Dat was precies hetzelfde.”

Moeder vond, dat ze eerst vader maar eens zouden raadplegen en, tot Herman's groote vreugde, had die er minder op tegen. „Maar, mannetje, 't moet niet op katekwaad uitdraaien, hoor! Zorg, dat je niet met een boschwachter in aanraking komt. Als je me belooft, geen streken uit te halen en beslist voor negenen thuis te zijn, mag je

van mij gaan, als moeder het er tenminste mee eens is. Want dat niet met het eten thuis zijn, is iets, waar moeder misschien geen genoeg mee neemt.”

Nou, dat viel nogal mee. Toen moeder hoorde èn van vader èn van Karel, dat er in 't minst geen gevaar bij was, wou ze Her voor een keer wel eens op brood laten leven. Of de andere jongens ook fietsen hadden, werd gelukkig niet gevraagd.

't Was een vroolijk stel, dat dien avond op Bruinsma's dorschvloer krijgsraad hield. Ze mochten allemaal, zouden één uur precies, vertrekken. Aan Kees Branders was zelfs ook een fiets beloofd door een van de knechts, zoodat dus alleen Bert zou moeten worden „gesleept”. Nou, dat was niet erg. Om beurten zouden ze hem laten stappen.

En nu over wat meegenomen moest worden.

„Een biefstukje voor Her,” raadde Bert.

„En zoo'n babystoeltje, je weet wel, dat je achter op je fiets zet, voor Bert,” antwoordde Herman.

„En een valscherf voor Piet, als die weer vogelnestjes gaat uithalen,” voegde Bert er aan toe.

„Jij met je vogelnestjes,” bromde Piet, die niet graag herinnerd werd aan zekeren Meidag, een paar jaar geleden, toen hij met een gebroken been werd thuisgebracht.

„Er zijn geen eens eitjes meer om dezen tijd,” luchtte Kees zijn wijsheid.

„Voor jou nemen we een vollen strooppot mee,” verklaarde Herman ernstig, wat Bert deed gieren van 't lachen, vooral toen Kees nog onnoozel vroeg: „Waarom?”

„Omdat je zoetjes aan te groot wordt voor een speentje.”

Kees, die nòg niet snapte, dat de strocppot doelde op zijn vleierij, achtte „het speentje” een groote belediging en zou stellig z'n boosheid hebben laten blijken, als hij maar verzekerd was geweest dat Piet hem helpen zou, maar die lachte even hard als de anderen, waarom Kees zijn troost zocht in de woorden: „Lollig zijn jullie, hoor!”

„Ja, lollig, maar droog,” gierde Bert.

„Miserabel flauw,” teemde Kees.

„Nummer vijf van 't programma: een zak zout,” zei Herman met plechtig gebaar.

„Om op de staarten van de vogeltjes te leggen, die Piet gaat vangen,” verkondigde Bert.

Kees blij, dat hij op 't oogenblik weer kogelvrij was, lachte met veronachtzaming van alle respect voor z'n dierbaren vriend, hartelijk mee, wat Bert deed opmerken:

„'k Geloof heusch, dat we het punt „stroop” kunnen schrappen.”

Piet toonde een helder oogenblik gekregen te hebben, door te vragen: „Zeg, zijn jullie nou enkel hier gekomen, om gekheid te maken? Dan schieten we wel op. Als dat morgen ook zoo moet gaan”

„Kom jij vast in aanmerking voor hofnar bij Janus de elfde,” zuchtte Her.

„Janus de elfde,” deed Kees minachtend.

„Kan jij het helpen, dat Janus de twaalfde nog niet geboren is?” informeerde Her.

„Net of Janus de elfde bestaat,” zeurde Kees.

„Jij kent je geschiedenis niet,” zei Her.

„En jij hebt dien Janus zeker wel eens gezien, hè?” vroeg Piet.

„Natuurlijk, hij is badgast geweest,” lachte Bert.

Herman vond het nu maar beter, uit een ander vaatje te gaan tappen. Dat woord „badgast” had hij al zoo dikwijls moeten hooren deze week. Hij snapte best, dat ze hem in stilte een beetje hadden uitgelachen, toen hij vóór de vakantie zoo opgescheept had over dat „badgast-zijn”. Daarom begon hij :

„Jongens, ter zake. Vriend Pieter heeft niet ten onrechte verklaard, dat het ons niet past, in een ure als deze, onzen tijd met onwaardige woorden te passeeren en daarom ...”

Her bleef even steken. Zoo'n hoogdravende rede tot een goed einde te brengen is geen kleinigheid, hè?

„Een glas water, meneer de voorzitter?” vroeg Bert.

„En daarom,” ging Herman voort, „zullen we in gepasten ernst en in het gevoel onzer verantwoordelijkheid overgaan tot bespreking van onzen tocht, die morgen zal plaats hebben.”

„k Wou dat ik het ook zoo kon,” zuchtte Bert.

„Nou, vooruit,” zei Piet, „wat nemen we mee?”

„Ik heb aan m'n vader om krentenbollen gevraagd en ik krijg ze, hoor! Misschien zelfs wel een heel krentenbrood,” zei Kees.

„Zoo zullen we niet van honger hoeven sterven,” zei Herman, terwijl hij noteerde: „krentenbollen, aantal onbekend, bij ontstentenis daarvan een heel krentenbrood.”

„Waar haal jij die stadhuiswoorden vandaan?” vroeg Bert, die over Her's schouder keek.

„Opgevischt uit zee,” antwoordde Herman droog.

„Toen hij badgast was,” voegde Kees er bij.

„Om u te dienen, broeders, punt twee.”

„Ik krijg limonadeblokjes,” betuigde Bert en vol vuur voegde hij er bij: „lekker man, fijn hoor! Hoef je geen limonade uit een flesch voor te hebben en ze kosten maar twee cent. Als je die geproefd hebt . . .”

„Lust je geen andere meer,” zei Her bedaard en schreef op: „limonadeblokjes, kostelijk van smaak, boven alle vloeistof verheven. Ieder gunne voortaan de limonadeklandisie aan Stevens.”

„Ik neem peren mee,” zei Piet.

„Boomvruchten, bijgenaamd peren,” schreef Herman en vertelde toen, dat zijn moeder hem een flinken zak pruimen had beloofd en dat hij misschien ook wel een bosje wortels oftewel peen uit den tuin mocht halen.

„Kan ik nog wel voor wat knollen zorgen,” zei Bert. „Ze zijn nog wel niet groot . . .”

„Maar smaken er niet te minder afschuwelijk om,” voegde Herman er bij, die niet bijzonder gesteld was op dat goedje.

Kees dacht ook wel een paar rabarberstelen te kunnen krijgen, wat door Bert en Piet werd toegejuicht. Her toonde zijn vaderlijke bezorgdheid door te vragen, of een menschelijke maag dat wel allemaal kon verwerken: peren, pruimen, krentenbrood, limonade, wortels, knollen, rabarber . . .

„Het is allemaal rauw,” peinsde Bert.

„Konden we het maar koken!” zuchtte Kees.

„’t Zou best lekker zijn, alles bij elkaar in één pan,” verzekerde Her.

„Ik heb eens gelezen van jongens, die aardappels piepten in heete asch. Ze werden wat fijn,” zei Piet.

„Hè ja, een vuurtje stoken.” Bert’s oogden schitterden bij de gedachte aan iets zóó heerlijks.

„Lucifers zullen we toch wel noodig hebben,” zei Herman geheimzinnig.

„Waarom?” vroegen de drie anderen tegelijk.

„Als jullie heel goed kunt zwijgen, zal ik het je vertellen,” deed Her gewichtig.

„Natuurlijk, we vertellen niets.”

„Ik krijg van Karel cigarettten. Voor ons allemaal twee.”

„O-o-o-o! Fijn!”

„Ik dacht, dat jij nooit rookte,” zei Bert wat onzeker, terwijl hij Kees en Piet aankeek. Zij rookten wel, alle drie, als ze er de kans toe zagen, maar dit hadden ze nooit aan Herman verteld, omdat hij eens, toen de meester het er over had, dat het zoo schadelijk was, gezegd had: „Ik mag niet rooken, vóór ik achttien ben, heeft vader gezegd en ik doe het niet ook.”

„Ja, mensch nog toe,” deed Her onverschillig, „je kan wel zoo veel denken. Als je met jongens uit de stad hebt omgegaan, zooals ik in dat pension, dan ga je over een heeleboel dingen anders praten.”

’t Klonk luchtig, maar ’t was ook de klank alleen! Want toen Herman een uurtje later naar huis ging, voelde hij zich toch niet zoo erg vroolijk. Er waren nog enkele dingen bijgekomen in het boekje, als: touw, messen, enz., maar geen lucifers, geen cigarettten. Zoo’n boekje kon je zoo makkelijk verliezen, hè?

Karel had de cigarettten beloofd, Karel dacht misschien niet eens meer aan vaders verbod. Karel had in elk geval ook gerookt vóór z’n achttiende. En Karel was toch zoo’n

flinke kerel. Ieder hield van hem. Als Karel ze toch gaf? Maar Herman's geweten zei duidelijk heel andere dingen. Karel was vader niet. Karel deed verkeerd. Ja, Karel en Herman. Vader vertrouwde hem nogal zoo, vader had zelfs moeder overgehaald, toestemming te geven tot het gaan naar 't bosch.

„Och kom, voor zoo'n keertje,” stelde hij zich gerust. „Toen in de duinen was het toch ook goed gegaan? Enkel morgen maar, om die jongens te laten zien, dat hij het ook wel kon. Hij wist al lang, dat zij stiekem rookten, dat Piet er zelfs een pijp op na hield en 't had hem gestoken, dat ze dit voor hem geheim wilden houden. Ja, morgen zou hij rooken, maar dan ook in geen jaren meer.”

De drie jongens hadden nog een beetje napret. Zij hoefden niet om halfnegen binnen te zijn, zooals Herman en hadden daarom nog wel even den tijd.

„Zou hij heusch denken, dat het iets zóó bijzonders voor ons is, dat rooken van twee cigarettten?” grinnikte Kees.

„Als ik tabak had stak ik nog eens op,” zei Piet, op z'n stompje pijp bijtend.

„Ik krijg van mijn vader wel eens een sigaar,” blufte Kees.

„Maar cigarettten van Karel Verstrate zijn natuurlijk reuze fijn. Zoo'n student rookt geen stinkstokken,” verzekerde Piet, terwijl hij Bert aankeek.

„Ja, ze zijn vast fijn,” zei die wat onzeker. Hij wist niet, hoe het kwam, maar 't speet hem, dat Herman rookte!

En toch deed hij het zelf ook.

IV.

Een mooie middag, die leelijk eindigde.

't Werd prachtig weer dien Zaterdag. In de beste stemming trokken de jongens weer naar Bruinsma, want daar zou de voorraad worden ingepakt.

Herman had de pruimen en peen in z'n kostelijke schooltasch, Kees droeg zijn krentenbrood netjes in een papiertje en Bert verraste de vroolijke familie door met een kist van respectabele afmetingen te komen aanstappen.

„Lieve menschen, kijk dat eens,” verwonderde Piet.

„Zit die vol limonadeblokjes?” vroeg Her.

„Moet de boel soms niet ingepakt worden?” zei Bert, een beetje verontwaardigd over hun ondankbaarheid.

„Bert, je bent een reddende kruidenier,” verklaarde Herman, hem goedkeurend op den schouder kloppend. „'t Is een reuzen-idee, zoo'n reuzekist mee te brengen. Nou kan alles bij elkaar en op één fiets geladen worden.”

„Op de mijne dan maar,” vond Piet. „Ik heb een stevigen bagagedrager.”

„Al weer zoo'n reuzen-idee. Dan ben jij er vrij van voor

personenwagen te dienen. Jij krijgt goederendienst, ook wel genaamd transport van levensmiddelen," verklaarde Herman. „Kees en ik zullen mager Bertje wel vervoeren. Hoeveel weeg je, Bert?"

„Honderd en een stokvisch."

„Vast nog iets meer dan de kist."

„Maar zeg, de kist is leeg. Waar zijn de limonadeblokjes?"

Bert vischte een papiertje uit de diepte van zijn zak.

„Wel een beetje warm, maar nog niet gesmolten," constateerde Herman.

„Ze smelten alleen in water," zei Bert.

„O, dat verklaart veel. Jij bent een en al droogstoppel, dat weten we," antwoordde Herman.

„Maar hoe komen we in 't bosch aan water?" vroeg Kees.

„We zullen het niet uit jouw krentenbrood kunnen knijpen," zei Piet, „dus meenemen maar."

„Tamelijk lastig," dacht Her. „Zou er geen huisje daar in de buurt zijn, waar we water kunnen vragen?"

„Moet je maar afwachten. Als er geen een is, zitten we met de gebakken peren."

„Met de droge limonadeblokjes bedoel je."

„De kist is, dunkt me, groot genoeg voor een paar flesschen water," zei Bert.

„En, als we ergens water halen, moeten we toch ook wat hebben, om het in te doen," bracht Kees in 't midden.

„Of je nou leege flesschen meeneemt of volle."

„Jij hebt vlagen van helderziendheid, broeder," zei Herman. „Jouw wijze woorden brengen ons er toe, werkelijk water mee te nemen. Vooruit, Piet, vul de fiesschen."

De pakkerij ging niet bepaald oordeelkundig, maar toch

begrepen de jongens, toen alles in de te groote kist lag, dat het zoo te veel schokken zou en kwamen daarom op de gedachte, de holten met krantenpapier te stoppen.

't Duurde tamelijk lang, eer alles klaar was en 't eischte heel wat zorg, de kist goed op den bagagedrager te krijgen. Maar eindelijk was toch de zaak in orde en toen was het ook al gauw twaalf uur en dus etenstijd. Precies één uur trapten Herman, Piet en Kees af. Bert was al een minuut of tien op weg en werd even buiten het dorp ingehaald. Herman zou zich op de heenreis wel over hem ontfermen en Kees nam hem dan op den terugtocht.

't Viel toch niet mee, zoo'n vrachtje. Bert was wel klein voor dertien, maar, wat hij aan lengte te kort kwam, had hij er in breedte ruimschoots bij gekregen. Voeg daarbij het Augustuszonnetje

Her klaagde niet, maar trapte dapper voort, wist er zelfs nu en dan een mop tusschen door te gooien.

Piet had minder mee te dragen, maar zijn bagage bezorgde hem toch ook niet bepaald genoeg. Hoe goed ze de kist hadden vastgemaakt, toch toonde die neiging, scheef te zakken, wat Piet, uit angst voor beschadiging van den inhoud, noodzaakte, hem voortdurend vast te houden. En eigenlijk had hij dan nog geen rust, want het rommelde zoo allerakeligst.

„Zouden die flesschen niet kunnen breken?” vroeg hij.

Herman had weinig gelet op Piet's rumoerig achterwiel; hij had genoeg met zichzelf te doen, maar nu hij dat gebonk en gestoot hoorde en zag, begon hij ook te twijfelen aan de behouden overkomst van de proviand. Hij stelde voor, even af te stappen, om de zaak te onderzoeken.

Bert voelde daar echter niet veel voor en vond het ook absoluut onnoodig.

„Je moet soms zien, wat mijn vader op de fiets heeft. Flesschen slaolie en azijn, ja, weet ik, wat hij al in zoo'n reuzemand stopt. En 't gaat altijd goed. Volle flesschen breken niet, die kun je zelfs wel op een houten vloer laten vallen. Moet je zien, hoe die kisten bier bij ons komen. Alle flesschen maar zoo op elkaar en ik beloof je, dat zoo'n wagen nog even meer schokt dan een fiets.”

Dat stelde de jongens weer gerust en onversaagd zetten ze de reis voort. Een kwartier later echter riep Kees, die achter Piet reed: „Nou maar, of er een flesch gebroken is. Kijk maar, 't water plast uit de kist.”

't Wàs zoo.

„Wat moeten we beginnen?” klaagde Piet.

„Den boel openmaken natuurlijk.”

Dat werd een uitpakkerij, midden op den stoffigen weg. En toen de pruimen, peren, wortels, knollen al vreedzaam naast elkaar in 't zonnetje lagen, kwam er per ongeluk een auto aanstuiven en moesten ze in allerijl een plaats in het gras zoeken.

„Een gewoon mensch zou ook niet midden op den weg gaan uitpakken,” bromde Piet.

„Nou, dat dacht ik ook al,” antwoordde Herman. „Alleen buitengewone menschen blijven midden op den weg staan met hun fiets. Gewone lui zetten hem direct aan den kant tegen een boom.”

Hier viel niet veel tegen in te brengen en toen het met de flesch nogal meeviel, keerde de goede stemming weer terug. Gebroken was hij niet, doch de kurk, die niet bij-

zonder goed sloot, was er door het schokken afgegaan en dat had het onheil veroorzaakt. Gelukkig, dat de flesch onderop en aan den kant lag. Alleen de rabarber en de aardappels, kleintjes, de grootste die Piet bij het varkensvoer had kunnen vinden, waren nat geworden. Na een minuut of tien kon de reis worden voortgezet. Zonder verdere avonturen bereikten ze het bosch.

„Wat gaan we hier nou doen?” vroeg Piet onnoozel.
„Eten natuurlijk,” zei Bert.

„Nou, dat jij honger hebt is te begrijpen,” verklaarde Herman. „Jij hebt het zoo taai gehad onderweg.”

„En 't is ook al een uur geleden, dat het laatste aardappeltje door zijn keelgat schoot,” voegde Piet er aan toe.

Bert werd altijd een beetje geplaagd om zijn flinken eetlust, en gewoonlijk lachte de dikkerd er hartelijk om, maar nu zei hij een beetje verontwaardigd:

„Nou, we zouden hier toch gaan — ja — hoe heet het ook al weer — nou ja, dat eten beteekende.”

„Zoo helder als nieuwe maan bij stortregen,” zuchtte Her, „maar jongens, we blijven niet hier op dit pad staan, er moet ergens een leuke plek zijn, zoo'n soort kom en heelemaal met gras begroeid, laten we die gaan zoeken. Ik ben er met Karel wel eens geweest. Er staan een eind verder een stuk of vier heel oude dennen en daar moet je rechtsaf tusschen door.”

De dennen werden gauw gevonden. 't Bosch was niet groot, een klein stukje, overblijfsel van wat eeuwen geleden een woud was, op wonderbare wijze ontsnapt aan de vellende hand. Die hooge oude dennen waren van verre al te zien, met hun donkergroene

tafelvormige kruinen, die zacht wiegden op kromme takken aan kalen knoestigen stam. De andere drie hadden deze boomen nooit te voren gezien, waren ook eigenlijk nooit *in* het Holsterbosch geweest, hoewel toch meer dan eens er langs gekomen. Herman genoot van hun verwondering, dat dennen er zoo konden uitzien. Zij kenden de naaldboomen alleen van plaatjes of een enkel schoolreisje en dan waren ze zoo anders, zoo „puntig” om met Bert te spreken.

„Maar deze zijn ook veel en veel ouder, dan die we verleden jaar in Scheveningen hebben gezien. Honderden en honderden jaren staan ze hier al, misschien wel duizend jaar,” ging hij voort, een beetje trotsch, zooveel meer te weten dan die oudere jongens. Moest Karel ze hier eens zien. Die had gezegd: „Die jongens vervelen zich natuurlijk een ongeluk in dat bosch. Wat geeft nou een boer om boomen? Die ziet liever gras en een sloot vol kikkers.” Nou maar, die jongens vonden het dan toch maar wát fijn hier, hoor! ’t Was wel een beetje vervelend, dat Piet, toen ze, na door dicht struikgewas gedrongen te zijn, op de werkelijk mooie plek waren aangekomen, al weer vroeg, wat ze hier nu eigenlijk gingen doen, doch dat nam je maar op den koop toe.

„Wat we doen gaan?” vroeg Herman, terwijl hij zich fijn uitstreckte op het zachte gras, „we gaan eerst een beetje uitblazen en wachten gehoorzaam of Bert ons misschien op een glas limonade wil tracteeren.”

„Een glas!” zuchtte Bert. „Waar halen we een glas vandaan?”

„Ha, slimmerds,” lachte Her. „Daar hebben jullie lekker geen van allen aan gedacht.”

„Jij dan wel?”

„En of! Kijk maar!”

Hij gooide ze een kartonnen doosje toe, waarin een aluminium bekertje zat. Kees maakte het open. „Is dat een glas? Dat noem ik blikken ringen,” zei hij.

„O, gij snuggere jongeling,” gierde Her, „neem den bovensten dezer ringen in uw edele's hand, breng hem ter hoogte van uw schrandere aangezicht, trek een weinig aan den ondersten, en u hebt een beker, zoo schoon ge maar wenschen kunt.”

„'t Resultaat is waarlijk verrassend,” praatte Bert een reclameplaat uit zijn vaders winkel na. „Maar zoo'n bekertje is te klein voor een limonadeblokje. Dan wordt ze veel te sterk.”

„Breek er een stukje af!”

„Dat kan niet, want ze zijn nogal hard en je zou nooit stukjes krijgen, die allemaal even groot zijn.”

„Gooi ze in de flesch,” zei Piet.

„Ja, maar hoeveel dan?” zuchtte Bert.

„Er gaat een blokje in een glas, maar hoeveel glazen zouden er in een flesch gaan?”

„Ik geloof, dat hier zelfs de wet van Archimedes niet helpen kan,” wijsgeerde Herman, „want er zijn glazen van zeer verschillende grootte.”

't Eind van de zaak was, dat er begonnen werd met drie blokjes in de flesch te gooien. Je kon er altijd nog meer bijdoen.

„Ja, en als ze te sterk wordt, zit je,” vaderde Bert, die een onbeperkt vertrouwen in de kracht van zijn blokjes had.

„Dan zou je er water bij kunnen doen,” zei Kees.

„Zeker uit de flesch, die onderweg leeggelopen is.”

Ja, dat was toch wat. Nu hadden ze maar één flesch water. En als je met z'n vieren bent, en als het warm is, en als je dorst hebt, hè?

„We kunnen altijd nog gaan zien, of er een huis in de buurt is. Laten we eerst deze flesch maar leegmaken,” zei Herman.

„'t Wordt al rood,” verzekerde Bert, terwijl hij de donkergroene flesch tegen het licht hield. „Ja, gerust, 't is al precies die frambozenlimonade, die jouw moeder onlangs had, Her.”

„Nou, die smaakte best. Schenk me maar vast eens in.”

„De blokjes zijn nog niet gesmolten, jô.”

„En dan al zoo rood? Wat moet het dan worden, als ze gesmolten zijn.”

Dat smelten viel werkelijk niet mee. Bert schudde de flesch, tot hij uitgeput naast Herman neerzakte. Deze besloot: „We zullen allemaal op z'n beurt een half uur schudden, Bertje!”

„Een half uur is niet noodig. Als we allemaal het eens honderd keer deden?” Dit plan werd goedgekeurd. Hermans gemakkelijke houding was oorzaak dat hij het laatst aan de beurt kwam. Bedaard nam hij het bekertje en schonk het vol.

„Zeg, ben jij mal?”

„Enkel om te kijken of het niet te sterk wordt, lui!”

Nou, de kleur Welk een teer rose. De smaak viel ook al niet mee en Bert zette een zóó onthutst gezicht, dat Herman medelijden met hem kreeg. „Weet je wat,” zei hij, „ik denk dat dit goedje tijd moet hebben om te

trekken, net als thee. 'k Zou er nog drie blokjes bij doen, Bert, en het dan rustig laten staan. Met de leege flesch gaan wij ondertusschen op onderzoek uit, of er een huis dicht bij is."

„Een moet op de fietsen passen."

„Dat doe ik wel," zei Bert.

„Best, dan kun je ook het oog op je limonade blijven houden, want als die eenmaal begint te trekken, trekt misschien de heele flesch er tusschen uit." Met z'n drieën gingen ze nu op zoek. Aan den anderen kant van hun „kom" was veel laag eikenhout, maar toen ze dat door waren kwamen ze weer aan een pad, liepen dat een eindje op, kwamen aan een smal laantje, sloegen dat in en — ja, een huis. 't Was een klein, ouderwetsch huisje, met scheef hangende luiken voor ramen met heel kleine ruitjes. Een oud vrouwtje was de straat aan het schrobben. Achter het huisje was een man in den tuin aan 't werk. De jongens letten niet bijzonder op hem, maar Herman ontdekte toch in de gauwigheid, dat hij een hoogen rug had. Doch dat de man aandachtig luisterde, naar wat ze met de vrouw bespraken, merkte niemand.

„Mogen we als 't u belieft onze flesch met water vullen, juffrouw?" vroeg Her.

„Wel zeker, mag je dat. Heb je dorst?"

„Ja, nogal."

„Nou, daar is de put en hier is de aak, ¹⁾ je schept en drinkt maar, zooveel je wilt." Dat was tot geen dooven gezegd. De jongens dronken naar hartelust, eer ze de flesch vulden.

¹⁾ klein emmertje om te putten.

„Nou, nou,” zei het moedertje, „de dorst is nogal erg, geloof ik. Ver geloopen?”

„Nee, gefietst.”

„O zoo; jullie bent zeker geen jongens hier uit Holst, hè?”

„Nee, we komen uit Kiemsterdijk.”

„Kiemsterdijk? Maar me lieve tijd, is dat effetjes een end! En dan zoo maar met je drietjes?”

„Nee, met z'n vieren. Die andere past op de fietsen.”

„Wat zijn jullie eigenlijk komen doen?”

„Nou, een beetje in het bosch spelen en zoo.”

„En waar zijn nou de fietsen?”

„Ginder in het bosch. Daar is zoo'n leuke plek tusschen de boomen.”

„O ja, gunst, gunst, kinderen, hoe heb je dat zoo gevonden?”

't Oudje wou bepaald nog meer weten, maar de jongens hadden er al lang genoeg van. Met de volle flesch trokken ze naar wachtenden Bert.

't Werd nu weer een punt van bespreking, wat ze zouden gaan doen.

„Wegkruipertje,” meende Herman.

„Dat doen we thuis ook.”

„Roovertje,” vond Bert.

„Daarvoor moeten er meer zijn.”

„Laten we doen, of we Indianen zijn,” stelde Piet voor. Hij had veel boeken daarover gelezen en Indianen waren zijn helden.

Dit plan vond wel bijval. Alleen — de costuums ontbraken, maar daar was nog wel iets op te verzinnen. Je trok wat uit, keerde wat binnenste buiten, nou ja, je was dan wel geen echte roodhuid, maar toch ook geen gewoon mensch, hè? Doch vièr roodhuiden maar! Dat was toch ook niks.

„Waren we maar met z'n meeren.”

„Ja, we hadden b.v. Jan Lap kunnen meenemen,” grinnikte Kees.

„Bij jou op de fiets, hè?”

Herman werd ongeduldig. Dat gezeur van die jongens. 't Was nou al over drieën. „Gaan we nog wat doen, of niet?” vroeg hij.

Er werd voorloopig toch maar tot wegkruipertje besloten. En al gauw bleek, dat dit in een bosch, met allerlei onbekende plekjes, nog iets anders was dan bij Bruinsma

De jongens van zeven 4

op het erf. Telkens ontdekte je weer iets leuks en de tijd vloog om. Ze waren al struikroovers, Indianen, boschgeesten en nog meer geweest, toen Bert het eens weer waagde over eten te beginnen. De pruimen en peren, ja, die waren al lang verdwenen, maar er was toch nog meer, er waren nog de aardappels, die je zoo fijn in heete asch kon piepen.

„Hè ja, een vuurtje stoken.”

„En dan de cigaretten.”

Ze gingen terug, naar wat ze noemden hun „kamp”. De fietsen, en al wat ze hadden achtergelaten, vonden ze nog onaangeroerd. Natuurlijk, wie wou hier komen? 't Bosch lag tamelijk ver van Holst, het dorp, waaraan het zijn naam dankte, en behalve het huisje, waar ze water hadden gehaald, was er geen woning dichtbij. Vanuit een boom, hadden ze getracht den omtrek af te speuren, maar, wat ze gezien hadden, geen huizen in de nabijheid en dus waren er natuurlijk ook geen menschen.

„We moesten toch eigenlijk nog wat water hebben,” zei Piet. De flesschen waren al lang leeg. De limonade was wel niet bepaald meegevalen, maar toch — er waren nog blokjes, dus daarom alleen al zou je water noodig hebben, ook al had je geen dorst, zooals toch werkelijk het geval was. Bert zou nu meegaan en Herman achterblijven. Terwijl de jongens weg waren, maakte Herman alles klaar voor een vuurtje. Kranten hadden ze al vast en dorre bladeren waren er ook heel wat. Met een dikken tak als bezem veegde hij ze bij elkaar en zocht nog meer takken. Zoo zagen de drie anderen een flinken brandstapel, toen ze terugkwamen.

„Zie zoo, jongens,” zei Herman, „nu steken we eerst den brand in onze cigaretten en dan in dit zootje hier. Dat wordt een echt Indianenvuur.”

De cigaretten brandden beter dan het Indianenvuur. De kranten waren gauw genoeg verbrand, de bladeren deden het ook best, maar de takken, nee, die wilden nog

niet erg. „Ze zijn niet dor genoeg, daar komt het van,” zei Piet. „In dat laantje daar links heb ik een dood boompje gezien, laten we probeeren dat uit te trekken of af te breken.”

Ze gingen — ze kwamen terug — maar toen . . .

Stond daar een man bij hun doovend vuurtje. 't Was een kort, ineengedrongen kereltje, 't was er één, dien ze misschien zouden hebben uitgelachen en nagejouwd, als ze hem in Kiemsterdijk hadden gezien, dien ze daar vast „bochel” zouden hebben genoemd, maar hier, in het stille bosch, zoo eenzaam, zoo ver van huis . . .

„Zoo jongeheeren,” zei de man, terwijl hij hen glurend aanzag, „dat zijn mooie manieren, om hier brand te komen stichten. Zeg me maar gauw jullie namen.”

Even was er een doodsche stilte.

„Als je dat brandstichten noemt,” zei toen Bert.

„We wouen alleen maar heete asch hebben om aard-appels te piepen,” voegde Piet er bij.

„We deden heusch geen kwaad,” teemde Kees.

„Jullie namen!” bulderde de man.

„Die zeggen we nooit,” beet Herman van zich af.

„Zoo jongeheer,” zei langzaam de man, terwijl hij zóó dichtbij kwam, dat Her onwillekeurig een paar pas achteruitging, „zoo jongeheer, jij hebt veel praat. Jij bent niet de grootste, maar wel de eigenwijste van de vier. Vertel maar eens op, wat is pa in Kiemsterdijk? Dominee soms? Of dokter? Of schoolmeester?”

Herman stond schrikkelijke angsten uit, maar hield zich toch goed. „Waarom zou ik jou dat vertellen?”

„Omdat ik jou anders bekeur, of dat doe ik toch, snap je? Heb jij wel eens van een onbezoldigd rijksveldwachter gehoord?”

NU werd Herman héél bang. Onbezoldigd rijksveldwachter? Ja, daar had hij zeker wel eens van gehoord. Die had je in de duinen ook, daar waren de jongens altijd zoo bang voor. Zoo'n kerel was net gekleed als een gewone man, maar toch mocht hij bekeuren. Ja, maar dan moest je toch kwaad gedaan hebben? St-oopers werden bekeurd, maar toch geen jongens, die niets gedaan hadden? Toen viel zijn oog op het vuurtje.

De man scheen zijn gedachten geraden te hebben, want ook hij keek naar het vuur en zei: „Ja, dat vuur, dàt doet het 'm. Je hebt het bosch in gevaar gebracht en, wat hebben de jongeheeren in den mond? Rookten is voor zulke jochies hier in Holst streng verboden. Gauw, je naam.”

„Nooit.” Hermans stem beefde heel erg.

„Jij heet,” zei de man, zich eensklaps tot Kees wendend.

„Kees Branders.”

Herman had wel willen huilen van woede. De andere jongens noemden nu ook hun naam.

De man schreef ze *niet* op.

„En den naam van dat jochie kom ik wel aan den Kiemsterdijkschen veldwachter vragen. Van die jongeheertjes loopen er niet zooveel rond in dat dorp,” zei hij bedaard.

„Wat gebeurt er nou met ons?” vroeg Piet benauwd.

„Jullie vaders krijgen een boetebriefje en de pa van dat deftige jongetje zal er het meest van hooren, omdat zijn zontje mij getart heeft. Politie mag je niet beledigen.”

„k Heb je niet beledigd,” bitste Herman. Zijn boosheid en angst maakten hem brutaal.

„Je hebt je naam niet willen zeggen.”

„O, die kan je nog te hooren krijgen. Ik heet Herman Verstrate.”

„Zie je wel, Herman van den dominee,” zei de man.

„En Herman van den dominee rookt cigaretten en geeft ze ook nog weg. Herman van den dominee heeft er zeker ook nog wel een paar voor mij?”

Dat was een lichtstraal in het donker. Had Piet Barendse niet gezegd, dat de politie zich wel eens liet omkopen? Had Karel ook niet eens verteld, hoe hij zich een keer met een paar sigaren gered had, toen hij zonder licht reed?

Met een onverschilligheid, die heusch echt leek, haalde Herman zijn laatste vier cigaretten voor den dag en zei: „Opsteken?”

De man nam ze alle vier. „Jij bent toch nog niet zoo

kwaad, als je wel lijkt," zei hij toen. „Je bent in elk geval de verstandigste van de vier. Met jou valt nog wel te redeneeren."

Herman begon zich te voelen.

„Luister eens; als ik jullie bekeur, kost het elk van jullie vaders minstens vijf gulden, de jouwe licht wel tien, omdat jij cigarettten had. Maar ik wil het goed met je maken. Als jullie mij vandaag over een week een rijksdaalder brengt, zal ik de zaak laten zitten."

Zie je, daar had je het al. Die kerel liet zich omkopen. Nou, een rijksdaalder was nog wel bij mekaar te krijgen, zoo met z'n vieren. Piet Bruinsma schepte altijd zoo op over zijn spaarpot.... En als broer Karel ook eens over de brug kwam.... Op Bert en Kees viel niet te rekenen.

„Een rijksdaalder kun je krijgen," zei hij dus zoo luchtig mogelijk.

De jongens keken hem aan.

„Ik hoef hem niet nu direct," zei de man, „vandaag over een week, op deze zelfde plaats."

„We mogen misschien niet dan weer naar het bosch."

„Daar doe je je best maar voor."

„Maar als het niet mag?"

„Nou, laten we zoo afspreken: als jullie hier om vier uur niet bent, kom ik naar Kiemsterdijk. Ik zie jullie dan op den hoek van den Buskerweg. Daar kunnen jullie of een van jullie toch zeker wel zijn?"

„Ja, dat zal wel gaan."

„Maar, als ik naar jullie moet komen, is een rijksdaalder me niet genoeg. Dan moet ik drie gulden hebben. Begrepen?"

De jongens konden moeilijk anders dan „ja” antwoorden. „En nou als de wind naar huis. Ik zal het vuur wel uit maken.”

Zonder een woord meer te zeggen gingen ze.

V.

Toen de nacht kwam.

„Zouden we maar niet een poosje in het gras gaan liggen?” stelde Kees voor, toen ze zoo ongeveer halfweg waren. 't Was nog zoo vroeg. Even over zevenen pas.

De jongens stapten af, zakten lusteloos naast elkaar neer aan den slootkant.

„Wat een ellendig eind van zoo'n prettigen middag,” verbrak Bert de stilte.

„Ja, allervervelendst.”

„We zijn er toch nog goed afgekomen,” vond Herman.

„Maar hoe komen we aan een rijksdaalder?” zuchtte Kees.

„Zeg maar gerust drie gulden,” bromde Bert. „We mogen toch volgenden Zaterdag niet weer naar 't bosch. Ik tenminste niet. Mijn moeder zei al, dat het voor één keertje dan eens mocht.”

„We zouden het kunnen vragen,” zei Piet.

„Ja, dat zou kunnen, maar als je een rijksdaalder hebt, kun je ook drie gulden bij elkaar krijgen,” antwoordde Bert.

„Maar *ik* weet niet, hoe ik mijn aandeel moet krijgen, zoo gauw.”

't Was even stil. Toen zei Herman: „Ja, hoor eens, Piet, we hebben allemaal een spaarpot, maar jij hebt den diksten en jij bent de eenige, die er zelf baas over moogt zijn.”

„En daarom moet ik het zeker maar alleen betalen, hè?” snauwde Piet.

„Nee, natuurlijk niet, je hoeft het alleen maar voor te schieten. En nog niet eens alles. Ik zal het aan Karel vertellen en die geeft me vast wel f 1.50. De rest leg jij er bij en Bert en Kees moeten dan over een poosje terugbetalen. 't Is elk vijf en zeventig cent. Nou, desnoods vragen we aan je vader of we in den biietentijd een paar Zaterdagcn mogen helpen. Dan betaalt hij daar vast wel voor, net als toen met het wieden en dan rekenen we af.”

't Was prachtig bedacht van Herman, vonden Kees en Bert. Ja, prachtig, vond ook Piet, maar — over een week moest het geld er wezen en hij zou daarvoor moeten zorgen, tenminste voor een groot deel. O, hoe verwenschte hij nu zijn opschepperij. Een poos geleden hadden ze het over hun spaarpotten gehad en de anderen hadden eerlijk bekend, dat moeder de uitgaven regelde, dat moeder het sleuteltje had. Toen had Piet minachtend gezegd: „Nou, dan heb je er een heeleboel aan, hoor! Ik ben zelf baas over mijn spaarpot. Daar bemoeit mijn moeder zich niet mee.”

En nou zat hij vast. Maar het tegen de jongens zeggen, dat het met hem al net zoo gesteld was als met hen? Vast niet, hoor! Waar hij het vandaan haalde, haalde hij het vandaan, maar 't geld moest er komen.

Bij het vooruitzicht, dat alles nog zoo goed zou afloopen, werden de jongens weer wat vroolijker. Herman begon zelfs al weer moppen te tappen en de „bult” vooral gaf stof tot grappen.

„Maar zeg, jongens,” zei eensklaps Bert, „snappen jullie, hoe die kerel wist, dat wij uit Kiemsterdijk kwamen?”

„Hij heeft ons natuurlijk afgeluisterd,” zei Piet.

„Neen, dat kan niet,” luidde het eenparig. Toen dacht Herman aan hun gesprek met het vrouwtje. Toen zag hij in gedachten weer den man in den tuin.

„Ik geloof, dat ik het snap. Toen wij water haalden was die kerel in den tuin aan 't werk. Hij heeft natuurlijk alles gehoord.”

„Dan moet het een zoon van die vrouw zijn,” zei Piet.

„Gek, dat mensch was zoo aardig,” zei Kees.

„Zou het wel echt een veldwachter zijn geweest?” overlegde Bert. „'t Leek zoo'n gewone werkman. En wie heeft nou ooit een veldwachter met een bult gezien?”

Herman fleurde er heelemaal van op, dat hij nu zijn vrienden eens precies kon vertellen, wat een onbezoldigd rijksveldwachter was. Toch maar weer een voordeel, als je badgast geweest was, hè?

Toen ze even over halfnegen thuis kwamen, was de narigheid al voor een groot deel vergeten, door Bert en Kees heelemaal, bij Herman ook wel zoo ongeveer, maar bij Piet natuurlijk niet. Die probeerde wel door vroolijk-zijn en druk-doen zich te houden, of hij er niet om gaf, maar van binnen

Hermans moeder stond met ernstig gezicht voor het raam uit te zien. Hij schrok. Was er iets?

„O jongen, wat ben ik blij, dat je er bent. Stel je voor, straks is er een telegram gekomen, dat Karels vriend door een auto is overreden. Je snapt, hoe ik schrok, want ik moest ook direct aan jou denken. Kind, ik laat je, geloof ik, nooit meer alleen zoo'n tocht maken.”

„Zoo'n tocht,” deed Her minachtend.

„Nou, op den Hoïsterstraatweg is het soms druk genoeg. Wat met den een gebeurt, kan ook den ander overkomen. Och jongen, 'k zat zoo in angst en als ik nou denk om dien armen Hans, die misschien dood of stervend is”....

De tranen sprongen mevrouw in de oogen. Nu ze haar eigen jongen veilig thuis had, was weer haar heele denken voor dien ander, een vreemde, ja, maar toch niet heelemaal, want Hans, wiens ouders in Indië waren, logeerde dikwijls in de pastorie.

„Waar is Karel?” vroeg Herman zacht.

„Direct naar Leiden gegaan en hij zal vanavond wel niet terugkomen, hij blijft natuurlijk bij Hans, tenminste, als de arme jongen nog leeft.”

't Was heel stil dien avond in de pastorie. Niemand vroeg Herman, hoe hij het gehad had en hij was eigenlijk blij, toen hij in bed lag. Daar was het tenminste net als andere avonden, daar was niet dat vreemde, benauwende, dat Herman bang maakte. Trof het nu ook niet alles even slecht? Ru bleef nog een week weg en Karel ook vertrokken. Wanneer zou die terugkomen? Als Hans leven bleef, vast niet zoo gauw, want Karel was veel te veel op hem, om hem alleen te laten.

En als

Nee, daar niet aan denken. Hans, die vroolijke jongen, dood? O nee, dat zou t  erg zijn. Dat Karel nou niet eens even telegrafeerde, hoe het was. Moeder had daar ook zoo op gehoopt. Vader had gezegd: „Als Karel om halfelf niet thuis is, kan hij niet meer komen en als hij wegblijft is het een teeken, dat Hans nog leeft. Wat zou Karel in Leiden moeten doen, als Hans gestorven was?”

„Ja, maar Karel weet toch, hoe nieuwsgierig we zijn, hoe we meelevens, hij had toch wel even iets kunnen laten weten,” had moeder gezegd en daarbij heel droevig gekoken. O, Herman wist wel, hoeveel verdriet moeder er van had, dat Karel zoo heelemaal deed, of ze thuis niet bestonden. In de vacanties, ja, dan was hij meest wel in Kiemsterdijk, maar was hij eenmaal weer weg, dan hoorde je in weken niets van hem. En toch was Karel zoo'n leuke jongen, eigenlijk veel leuker dan Ru, al stuurde die ook zoowat elken dag een kaart, nu hij in het kamp was. Herman keek naar het bed tegen den anderen muur. Dat was nu leeg, maar volgende week zou Rudolf er weer in liggen. 't Zou eigenlijk wel gezellig zijn, als hij er nu al in lag, dan konden ze een beetje praten. Ja, maar Her zou toch aan hem nooit durven vertellen van dat vuurtje stoken en heelemaal niet van de cigarettens. Ru was al zestien en rookte nooit. En Ru zou natuurlijk willen, dat hij het zei van 't vuurtje.

„Zou ik het maar niet vertellen, aan moeder?” overlegde Her. Zoo erg was het toch eigenlijk niet. Onzin van dien kerel, te zeggen, dat ze 't bosch in gevaar hadden gebracht, 't brandde niet eens flink. Even maar met

die kranten en bladeren, maar toen was 't ook direct gaan dooven. En 't was toch een open plek? Ru zou ook wel eens zoo iets doen daar in Gelderland. 't Zou wel prettig wezen, als moeder het wist en dan zou die hem misschien ook wel geld geven. Van Karel kreeg hij het vast niet. Al zou die weer thuis komen, dan zou hij het hem toch niet zoo ineens durven vragen, nu hij natuurlijk piekerde over Hans. Want als hij thuis kwam, dan was Hans O nee, daar niet over denken. Hans was zoo sterk en zoo flink. Je ging toch zóó maar niet dood?

Nee, maar overreden door een auto

Hoorde hij daar moeder niet op de trap? Zou hij haar roepen?

Nee, nee, toch maar niet. Moeder zou vast zeggen, dat vader het ook moest weten en vader had nog zoo gezegd: „Geen kwajongensstreken uithalen.” En dan: dat geld — nee, dat gaf vader stellig niet, omdat — ja, zie je, — 't was toch niet in den haak. Omkoopen mocht je iemand niet. Vader had ook zoo donker gekeken, toen Karel vertelde van dien veldwachter, wien hij sigaren gegeven had. Vader was zoo reusachtig eerlijk! Die betaalde stellig liever boete en zie je, dan liepen de andere jongens er ook tusschen. Dat laatste gaf den doorslag. Hij zou zwijgen, hoe moeilijk het hem ook viel.

Buiten sloeg de klok. Halfelf. Karel was niet teruggekomen, bleef dus in Leiden. Dat was een goed teeken. Dan leefde Hans nog. Een poosje later hoorde hij zijn ouders naar boven komen. Nou maar doen of hij sliep. Moeder kwam altijd nog even kijken. Maar, toen ze zich over hem heen boog, kon hij het niet laten zijn

oogen open te doen. Och, ze merkte het natuurlijk toch.

't Was zoo licht in de kamer. Volle maan.

„Slaap je nog niet, jongen?” vroeg moeder, terwijl ze de hand op zijn gloeiend voorhoofd lei.

„Nee, moe.”

„Wat ben je warm, vent! Ik dacht juist, dat je wel gauw slapen zoudt, na zoo'n heelen middag buiten.”

„Ja, moeder, maar” —

O, het nù te kunnen zeggen.

Nee, nee, 't mocht niet.

„Denk je aan Hans?”

„Ja moeder — ook,” voegde hij er aarzelend achter.

„Laten we hopen, dat hij nog leeft. We kunnen voor hem bidden, Her! Dat heb jij toch ook wel gedaan?”

„Nee, moeder!”

„Maar jongen! Dat is toch het eerste, wat je doet, als er zoo iets gebeurd is, zóó erg?”

„Ja, moeder!”

„Je kunt het nòg doen, hè?”

„Ja, moeder!”

„Weet je wel, waar ik het eerst over dacht, toen ik het telegram las, Her?”

„Nee, moe.”

„Begrijp je het niet, vent?”

„Ja, moe, u dacht, als hij maar niet dood is, want — eh —”

„Nou?”

„Hans gaat nooit naar de kerk.”

„Je bedoelt: Hans heeft den Heer niet lief, is 't niet? Want je weet wel, dat je met kerkgaan ook niet in den hemel komt.

Ik dacht aan Hans zijn ziel. En ik dacht ook aan jou. Ik dacht, och, als mijn jongen nu eens dood of stervend daar neer lag. Juist omdat jij ook met de fiets weg was. En jij gaat wel naar de kerk, hè Herman?"

Hij begreep zijn moeder. Ze zei verder niets meer, tenminste niet dáároveň.

Maar dat was ook niet noodig.

Herman dacht na over moeders woorden, dacht nu ook over Hans, meer dan straks, toen eigen zorg hem het zwaarst drukte.

Herman had meer dan eens gehoord, dat Hans een jongen was niet als zij, en dat vader daar Karel wel eens voor gewaarschuwd had. Onlangs nog waren er woorden over gevallen, omdat Karel iets gezegd had, wat vader niet aanstond. Vader was driftig geworden en had gezegd: „Leer je dat van je ongeloovigen vriend?" Karel had gezegd: „Mij hoeft niemand zoo iets te leeren en wat dien ongeloovigen vriend betreft, die is van een vrij wat beter soort dan massa's jongens, die naar de kerk stappen." Vader had er toen niet veel op geantwoord, maar dat zou wel gebeurd zijn, als hij met Karel alleen was.

En tòch hielden vader en moeder van Hans. Toch was Hans in veel opzichten beter dan Karel. Als Hans er bij was geweest, zou Karel nooit cigaretten aan hem gegeven hebben, dat wist Herman heel goed.

Die cigaretten lagen hem het zwaarst. Dat was ook zijn grootste angst geweest vanavond in het bosch, dat zijn ouders dat te weten zouden komen, want hij had, nog niet lang geleden, zoo vast beloofd, niet te zullen rooken. Vader en moeder vertrouwden hem, geloofden, dat hij

eerlijk was en hij was een bedrieger. O nee, dat mochten ze niet weten, nooit. Dat zou hun zoo ontzettend veel verdriet doen. Och, die lieve moeder, die vanmiddag direct aan hem gedacht had. Hoe vreeselijk zou het voor haar zijn, als ze hem een bedrieger wist. „Maar al weten ze het niet, je bent het toch, je bent een woordbreker en een lafaard,” zei zijn geweten. Hij wou geen lafaard zijn, hij liet zich altijd zoo voorstaan op z'n flinkheid. „Het zal nooit meer gebeuren,” beloofde hij zichzelf. Nee, maar het wàs gebeurd. Weer moest hij aan Hans denken. 't Was toch vreeselijk, als je zoo ineens sterven moest. Voor hem bidden, had moeder gezegd. Her wou wel, maar mocht hij dat? Hij had heelemaal niet gebeden voor hij naar bed ging, dezen avond. Och, dat sloeg hij, nu Rudolf er niet was, wel eens vaker over. Hoe kon hij bidden, hij, die zijn ouders bedroog? Naar hem zou God toch niet luisteren. Ja, God wou het kwaad wel vergeven, maar dan moest je het belijden. Ze hadden pas nog zoo'n tekst geleerd. 't Dreunt Herman maar al door het hoofd: „Die zijn zonden bedekt zal niet voorspoedig zijn, maar die ze bekent en laat . . .”

Laten was niet zoo moeilijk in dit geval, maar bekennen? 't Duurde heel lang eer Herman sliep dien avond.

En op den zolder van Bruinsma's boerderij lag ook een jongen wakker. Dat was Piet. Die prakkizeerde ook. Die dacht er over, hoe hij de f 1.50 zou kunnen krijgen. Hij had nog een week den tijd, dat was zeker, maar een week was gauw om en hij zag in 't minst geen kans, op een eerlijke manier aan het geld te komen. Zijn spaarpot bleef buiten beschouwing. Moeder had het sleuteltje en zou dat

nooit afstaan, als ze niet wist waarvoor. Hij zou het een of ander moeten verzinnen, waarvoor hij geld noodig had en er dan een daalder meer uitnemen.

Maar dat was niet te doen, want moeder stond er altijd bij. O, was het niet meer dan verschrikkelijk, als je vader de rijkste boer was van heel Kiemsterdijk, als je zelf een welgevulden spaarpot had en je was over geen cent baas? Een daalder, honderdvijftig centen, wat was het voor zijn vader? Niets. Wat zou het later voor hem zelf zijn? Ook niets. En nu zou hij er zoo gelukkig mee zijn. Wist hij toch maar iemand, aan wien hij er om vragen kon, maar neen, zulke royale lui had hij niet onder zijn kennissen.

't Was toch ook feitelijk geen manier, om hem er voor te spannen. Die Herman had goed praten. Die klopte maar bij zijn broer aan en dan kreeg hij alles gedaan. Die kon licht voor twee personen betalen, maar daarom hoefde hij, Piet Bruinsma, dat toch nog niet te doen? Herman had over hem niets te zeggen en dat zou hij hem wel eens lekker vertellen. Als hij zijn eigen portie betaalde was het al mooi genoeg. Zijn eigen portie. Dat was vijf en zeventig cent. Daar wist hij al evenmin aan te komen, als aan tweemaal die som. Och, och, dat hij toch zoo opgeschept had! Wat zouden de jongens hem uitlachen, als hij ten slotte zou moeten bekennen, dat hij het geld niet had. Ja, daar zou het wel toe moeten komen. Karel Verstrate moest de heele drie gulden maar voorschieten. Als hij het eens in vertrouwen aan Herman alleen vertelde? O, maar juist aan Herman, die altijd zoo eerlijk voor de waarheid uitkwam! Juist aan Herman, die je zoo ongenadig er van langs kon geven.

Zou hij — zou hij het aan vader vertellen? Niet aan moeder, gunst nee, die was zoo op den penning, maar vader kwam wat makkelijker over de brug. Als vader in een goeie bui was, zou hij misschien lachen om de historie. Ja, misschien. Je moest het zoo treffen met vader. Als het niet in goeie aarde viel Dan kon er wel eens leelijk wat opzitten. En als de jongens er achter kwamen, dat hij het had verklapt Vroeger zou hij zich daar niet zoo veel van aangetrokken hebben, maar sinds hij aan Kees verteld had van dien Jan Lap, o, had hij dat toch maar nooit gedaan. Kees kon het tusschenbeiden zoo geniepig laten voelen, dat hij maar te spreken had en

Piet rilde, als hij er aan dacht, wat dáárvan de gevolgen zouden kunnen zijn. Dat hij toch ook zoo dom was geweest, het te vertellen. Niemand had het hem toch gevraagd? Maar als je zoo iets wist en je zag dan, hoe zoo'n schooier door den meester werd voorgetrokken, omdat hij nou toevallig wat meer hersens had dan de anderen, zie je, dan moest je toch je hart eens luchten en dat deed je natuurlijk tegen je besten vriend.

Maar dat „luchten” had Piet heel wat benauwde oogenblikken bezorgd, dat maakte ook nu, dat hij niet durfde spreken over dat geld. Vader kon wel zeggen: ik betaal vijf en zeventig cent, dat is jouw aandeel en dan werd Kees natuurlijk boos, zou denken, dat het Piet's schuld was, zou misschien het geheim verklappen. Nee, dat ging ook al niet. Maar wat dan?

Eensklaps kreeg hij een inval, een besten. Dat vond hij tenminste.

Hij zou tegen Herman zeggen, dat hij het sleuteltje
De jongens van zeven 5

van zijn spaarpot kwijt was en het niet aan vader en moeder durfde zeggen. Dan moest Herman immers wel bijspringen? En Karel was er goed voor. Ja, zóó zou hij doen.

VI.

Om drie gulden.

Maandagmorgen pas zagen de jongens elkaar weer. Piet wou zoo gauw mogelijk het moeilijk gesprek beginnen, maar Hermans gezicht stond op storm, dus leek het hem beter, nog maar even te wachten. Dat „even” duurde tot na vieren.

Toen waren ze alleen met hun eigen clubje. De school was om halfvier uitgegaan, maar zij hadden nog een half uur Fransch gehad.

Zoo gauw Jan uit het gezicht verdwenen was, begon Bert: „Zeg Her, heeft Karel het geld gegeven?”

„Als hij maar thuis was. Hij is naar Leiden en komt misschien de heele week niet thuis. Zijn vriend, je weet wel, die onlangs hier was, is door een auto overreden en ligt in het diakonessenhuis; heel erg is het, want er is doorlopend bezoek, dat beteekent, dat je er bij mag, als je wil, en moeder zegt, dat doen ze alleen, als het heel gevaarlijk is. Nou, die jongen z'n ouders wonen in Indië en omdat hij verder hier eigenlijk niks heeft, gaat Karel telkens naar hem kijken. En daarom blijft hij in Leiden. Trouwens, volgende week beginnen de colleges weer, dus,

als hij thuis komt, zal het alleen zijn, om z'n koffer te pakken."

Herman had maar aan een stukje door gepraat, om tijd te winnen. Hij begreep best, dat het den jongens weinig kon schelen, hoe het met Hans stond en dat het ze nog minder interesseerde, wanneer de colleges weer begonnen, dat er maar één ding was, wat hun belangstelling trok en dat was — geld.

„Bedoel jij met die geschiedenis soms, dat je niet van plan bent te betalen?” vroeg Piet met nijdig gezicht.

„Ik bedoel, dat jij de heele drie gulden maar voor moet schieten; jij kunt toch met je spaarpot doen, wat je wilt.”

„Dat is heelemaal waar, maar ik ben mijn sleuteltje kwijt,” zei Piet wat onzeker.

„O-o-o-o,” riepen Kees en Bert.

„Maak dat een ander wijs,” spotte Herman. Eigenlijk had hij er wel eens aan getwijfeld, of Piet werkelijk zoo makkelijk aan geld kon komen en nu dit verhaal . . .

„Denk je, dat ik lieg, zeg?”

„Ik denk, dat je maar eens erg goed zoeken moet. Je begrijpt wel, dat het geld er Zaterdag zijn moet.”

„Maar ik begrijp niet, waarom ik dat allemaal zou moeten betalen.”

„Omdat jij geld hebt en wij niet. 't Is ook maar voorschieten, dat weet je, hè?”

„Maar als ik nou niet bij dat geld kan komen?”

„Dan breng je den spaarpot maar eens mee, dan zullen we met z'n allen wel eens probeeren, of er geen geld uit te krijgen is. Als je zoo iets beslist wilt, hè?”

„'k Vind het een vervelend geval,” zei Bert.

„Ik vind het verschrikkelijk,” voegde Kees er bij.

„En ik vind het in één woord miserabel,” zei Herman.

„Maar kan ik het helpen?”

Dit gezegde van Herman, het sombere gezicht, waartegen ze den heelen dag hadden aangekeken, 't zei hun genoeg. Hij wou graag helpen, maar kon evenmin als zij.

„Ik vind het toch gemeen, dat Piet alles moet betalen,” kwam Kees zijn vriend te hulp.

„Doe jij het dan.”

„Als ik maar kon.”

„Zoo is het met ons allemaal gesteld, behalve met Piet. Daarom is het heelemaal niet gemeen, te zeggen, dat hij het voorschieten moet. Dat is doodgewone vriendendienst. Waren we daarvoor zulke trouwe Indianenbroeders, dat we nou ruzie moeten gaan maken? Een mooie boel.”

„'k Wou, dat ik het Holsterbosch nooit gezien had,” bromde Piet.

„Dat we er tenminste geen vuurtje hadden gestookt,” zuchtte Bert.

„En geen cigarettten hadden gerookt,” voegde Kees er venijnig aan toe.

„Zeker liever een pijp, hè?” bitste Herman. De anderen zwegen.

„Kom jongens,” trachtte Bert op te vroolijken, „laten we aan wat anders denken. 't Duurt nog lang eer het Zaterdag is. Wie weet, waar het geld nog vandaan komt rollen.”

„Ik las eens in een boekje van een jongen, die f 3.50 noodig had en toen vond hij ze op straat,” vertelde Kees.

„Wat leuk! Had een spreekw ze verloren?”

„Nee, de diligence was voorbijgekomen en daar zat een dame in met een zakdoekje op haar schoot. Op dien zakdoek had ze f 3.50 gelegd en toen was ze kersen gaan eten en had de pitten bovenop dat geld gegooid. En zonder meer aan het geld te denken had ze den zakdoek uitgeschud.”

„Wat een prachtverhaal,” spotte Bert.

„Jammer, dat hier niet zoo'n voorwereldlijk voertuig voorbij kan komen,” bromde Herman.

„'t Zou uit een auto gegooid kunnen worden,” zei Kees hoopvol.

„Dames, die in auto's rijden, gooien geen kersepitten op d'r zakdoek,” beweerde Bert.

„En de kersentijd is al voorbij, dat is het allerergste,” zei Herman.

„Je kon toch nooit weten,” dacht Piet.

„Dat vind ik ook. Zoo goed, als je soms hoort, dat aardbeien tweemaal bloeien, kunnen kersen dat ook doen; laten we maar moed houden,” gooide Bert er luchtig over heen.

„Jongens, ik stel voor, dat we allemaal de ooren en oogen goed openzetten, om te zien of er niet ergens wat

te verdienen valt. Laten we niet gaan tobben voor 't Vrijdag is."

"'k Zou liever zeggen Zaterdag," mopperde Piet. „Julie hebt goed praten, maar ik moet voor het ge'd zorgen, hè?"

„Ben je bang, dat je het niet zult terugkrijgen?"

„Nee, maar . . ."

„Nou, wat maar?"

„Och, niks!"

„Ik ben een heel klein beetje bang, dat jouw spaarpot net zoo veilig bewaard wordt als de onze," spotte Herman.

„Niks hoor!" stooft Piet op. „Ik kan er op alle uren van den dag bij, als ik het sleuteltje maar had."

„Ik heb een massa sleuteltjes, licht, dat er een op past," zei Her.

„Pas die op je eigen brandkast."

„Als hij maar niet onder moeders hoede was; dat is met jou immers een ander geval?"

Daar had je 't weer. Je draaide altijd in 'tzelfde kringetje rond op die manier.

Piet vond het maar geraden Bert's raad op te volgen en geen ellende voor den tijd te hebben. Wie weet, wat er nog gebeurde.

Maar er gebeurde niets. En Donderdags vroeg Kees, hoe het er mee stond. Kees, ja juist Kees, die wist van Jan Lap.

't Werd Vrijdagmorgen.

Om halfnegen moest de zevende klas op school zijn. Piet was er kwart over achten al. Hij had niet kunnen slapen, had niet geweten, waar het te zoeken, was vroeg

naar school geslenterd, half en half van plan het maar eerlijk te zeggen, of een nieuwe leugen te verzinnen, b.v. dat nou juist zijn moeder het ding had weggeborgen. Maar dat viel geen van beide mee. Ze zouden hem uitlachen, niet gelooven.

Zou de schooldeur al open zijn?

Ja. Dan maar even de tasch binnenbrengen, dat mocht wel.

Hé, wat stond daar op het tafeltje?

Piet kende dien zwarten trommel wel; daarin deed meester het schoolgeld, daaruit betaalde hij de andere meesters en de juffrouwen. Als je in zeven zat, hè? Dan kwam je gauw genoeg achter zulke geheimen. Vroeger in school dan de anderen — later er uit....

Gunst, het sleuteltje stak in het slot. Zou er veel geld in zijn? Vast wel. 't Was bijna de laatste en dan werden de meesters uitbetaald.

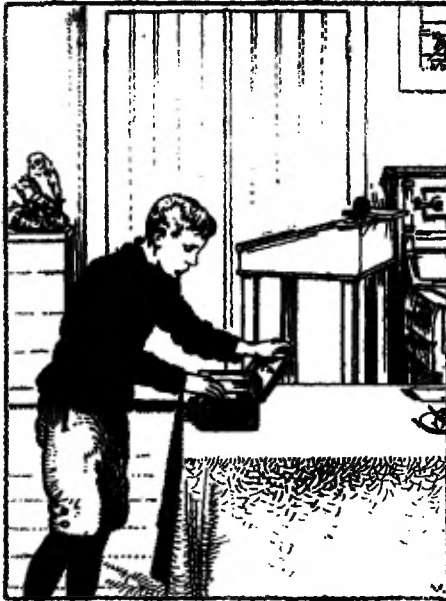
Zou hij eens even kijken? Er was toch niemand. Enkel even kijken! Wat gaf dat? 't Sleuteltje draait, het deksel gaat open.... Wat een massa! Briefjes, rijksdaalders, guldens! O, als nou eens drie van die zilveren schijfjes van hem waren? Dan was hij gered.

Zijn hand glijdt over de guldens. Drie houdt hij er in de hand. O, als.... Maar nee, dat zou stelen zijn. Nee, hij was geen dief. Wat hoort hij daar? De deur! Voetstappen in de gang. Vlug het deksel dicht, den sleutel omgedraaid en als de wind naar zijn plaats.

Onverschillig stond hij in z'n tasch te zoeken, toen Jan binnenkwam. Hij voelde, dat hij een kleur had. Zou die knul het zien? O, maar heel gewoon doen en zijn linker-

hand stijf dichthouden, want daarin ware1 nog de drie guldens. Hij had vergeten, ze weer in de doos te doen. O, als die jongen maar niets merkte.

„Heel gewoon doen,” dacht Piet, maar juist daardoor deed hij ongewoon. Hij praatte tegen Jan, ongewoon vriendelijk zelfs.

„Wat ben jij vroeg, zeg!”

„Toch niet vroeger dan jij?”

„Nee, maar ik kwam enkel even mijn tasch binnen-brengen.”

„En ik zou potlooden slijpen voor den meester. 'k Ben dus eigenlijk laat.”

„Nou, ik ga nog maar wat naar buiten.”

„Wel ja.”

Jan ging de potlooden en het slijpmachinetje uit de kast halen, Piet ging weer naar buiten, met nog altijd die drie gulden in zijn hand. Vervelend, dat hij ze niet weer in de doos had kunnen leggen. Maar zoo gauw zou de meester het niet merken. 't Kon om twaalf uur nog wel, of in het vrije kwartier. Hij zou ze maar zoo lang in z'n zak stoppen.

Doch om twaalf uur was de trommel verdwenen.

En de guldens bleven in Piet's zak.

Maar groote bangheid was in Piet's hart. 's Avonds vroegen hem de jongens, hoe het stond met het geld en onverschillig antwoordde hij: „'t Moet toch Zaterdag pas betaald worden?”

„Ja, maar”....

„Nou, wacht je tijd dan af.”

In dien nacht nam Piet een besluit. Als meester er Zaterdag nóg niets van zei, dan — zou hij het geld voorloopig houden. Voorloopig maar, hoor! De trommel zou er later wel eens weer staan en dan deed hij 't geld er weer in. Ze zouden immers in den bientijd een paar Zaterdagden helpen met z'n vieren? In zoo'n geval gaf vader geld, waarmee ze mochten doen, wat ze wilden. Als de meester er morgen nog niets van zei, was het een teeken, dat hij het niet gemerkt had. Ach, drie gulden op zoo'n massa! Als hij het merkte zou hij meenen, zich verteld te hebben.

Meester zei werkelijk Zaterdags niets.

En toen de jongens om twaalf uur vroegen, hoe het nu eigenlijk zat, zei hij: „Nou, kom maar mee vanmiddag naar den Buskerweg. Als jullie dan geen van allen betalen wilt, zal ik wel moeten.”

't Was hun een pak van het hart!

Even over vieren waren ze op het afgesproken punt. De man was er niet. Dat kon ook nog niet, want hij zou immers om vier uur in het bosch zijn? Vóór halfvijf kon hij dus hier niet wezen.

Maar om vijf uur was hij er nog niet en om halfzes begonnen ze te twijfelen aan zijn komst. Toch wachtten

ze nog tot zes uur. Toen begrepen ze, dat hij ze voor den mal gehouden had. Toen ging Herman van pure vreugde op zijn handen wandelen, tot zijn hoofd op een roode kool ging lijken; toen buitelden Kees en Bert door het gras; toen gierden ze van pret en Piet probeerde mee te doen. Maar 't viel hem heel moeilijk. Voor niets had hij in angst gezeten, voor niets was hij een dief geworden, ja, een dief!

„Laten we toch naar huis gaan,” angstigde hij. „Ze weten thuis niet, waar we blijven. Ik krijg vast op me kop.”

„Ja, menschenlief, over zessen, daar zal wat op zitten. Rennen, jongens!”

Vroolijk holden ze over den weg, weinig achtend hun te laat thuis komen en wat er de gevolgen van zouden kunnen zijn. Ze hadden zulke andere, zulke veel grootere angsten uitgestaan deze week. Daarbij zonk een standje of straf van moeder in 't niet.

„O Pieterman,” hijgde Her al dravend, „nou kan jij je guldentjes, waarvan je zoo moeilijk afstand kan doen, weer stiekum in je spaarpot stoppen.”

Ja, dat was een lichtpunt. Hij had het geld nog, hij kon het teruggeven, dan zou hij in elk geval toch geen dief zijn. Hè, als er nu Maandag de zwarte trommel maar stond. Misschien hadden de meesters hun geld nog niet gekregen en dan had de bovenmeester het natuurlijk nog niet gemerkt. Als hij dan Maandagmorgen weer wat vroeger kwam Wel jammer, dat ze dan niet om half-negen begonnen, maar als hij eens probeerde, om kwart voor negen binnen te komen? En als er dan de trommel stond en als er dan weer het sleuteltje in stak

Doch Maandagmorgen was de deur op slot en kwam niemand voor negenen in de klas.

Meester was niet als anders, dien morgen. Hij was stil, keek somber, vergiste zich zelfs een paar maal. O, als....

„Jan Schuurman,” zei hij om twaalf uur, „blijf jij nog even?”

Dat vonden ze niet vreemd. Deed Jan niet alle mogelijke dingen voor den meester?

Maar één vond het wèl vreemd, vond het angstig vreemd. Die eene was Piet.

Had Jan Vrijdagmorgen geen potlooden geslepen? Had toen de geldtrommel er niet gestaan? Zou de meester het gemerkt hebben en nu Jan verdenken? Maar dan zei Jan natuurlijk: „Piet was er al eer dan ik!” O, dan kwam het uit! O, vreeslijk!

’s Middags was meester nog stiller en Jan’s gezicht stond heel droevig.

Piet stond schrikkelijke angsten uit.

De jongens van zeven bleven zitten om halfvier. Ze hadden weer tot vier uur les. Maar meester nam niet, als gewoonlijk, het rekenboek, meester stond stil achter den lessenaar.

Een doodsche stilte. Geen ander geluid dan buiten jongenskreten al verder en verder weg, in school nog nu en dan de stap van een vertrekkenden schoolblijver of van een meester, die naar huis ging, maar in hun lokaal was het akelig, drukkend stil.

De meester stond daar maar en keek ze een voor een lang aan.

„Jongens, heeft niemand van jullie me iets te zeggen?”

Geen antwoord.

„Jongens, moet ik spreken? Liever niet. Kom, we vertrouwen elkaar. Niemand buiten ons zessen hoeft het te weten.”

Niemand zei iets.

„Jongens,” zei meester weer en zijn stem klonk heel zacht en heel droevig, „nooit had ik gedacht, dat je het me zoo moeilijk maken zoudt. We hadden het zoo prettig met elkaar. En dat kan zoo blijven, jongens! We hebben allemaal wel eens iets verkeerd gedaan, iets, waarvoor we ons vreeslijk schaamden, ik net zoo goed als jullie. Maar bedenk, jongens, beleden kwaad geeft lucht, voor beleden kwaad is vergeving bij God en — ook bij mij.”

Weer was er stilte.

Angst waarde rond. Onrust kwam op de gezichten. Her dacht bij dat woord „beleden kwaad” aan verleden Zaterdag, aan zijn rooken, aan het vuurtje. Toen had hij ook aan belijden gedacht en het niet gekund. Zou meester dat bedoelen? O, hij wou haast wel, alles liever dan dit vreeslijke, die stilte, die droeve oogen. Maar de anderen, hij mocht toch geen verrader zijn?

„Jongens,” ging meester voort, „k wil het nog anders maken. Wie me wat te vertellen heeft, komt hier en de anderen gaan naar huis.”

Niemand stond op.

Toen kwam toorn in meesters oogen en veel harder zei hij: „Dan moet ik spreken! Jullie dwingt me er toe. Moet ik?”

Nog geen antwoord.

Weer werd meesters stem zacht, weer won droefheid

het van toorn. „Jongens,” zei hij, „uit den zwarten geld-trommel is drie gulden verdwenen. Die trommel heeft Vrijdagmorgen hier op tafel gestaan met het sleuteltje er op. Dat was van mij niet goed. Ik heb ook schuld. Ik heb jullie in verzoeking gebracht. Ik beken, dat het van mij verkeerd was, bekennen jullie nou asjeblieft, wie het gedaan heeft. Liefst zie ik, dat de schuldige zelf het zegt, maar als die het niet doet en een ander weet er van, welnu, dan mag die in dit geval ook spreken. Maar ik hoop niet, dat dit noodig is. Ik hoop niet, dat er een lafaard onder jullie is.”

Weer wachtte meester. Weer die ontzettende stilte. „Wil niemand het zeggen?”

Toen stond Herman op. „Meester,” zei hij, „bent u zeker, dat een van ons het heeft gedaan?”

„Ja, Her! Behalve jullie vijven was er nog niemand op de speelplaats, toen ik jullie om halfnegen binnen liet.”

Drie paar oogen richtten zich op Jan.

Piet alleen keek voor zich.

„Dus niemand wil het zeggen?” vroeg meester nogmaals. „Dat spijt me meer dan ik jullie zeggen kan. Niet om die drie gulden natuurlijk. 'k Was er liever dertig op een andere manier kwijt. 't Spijt me, omdat de prettige verhouding weg is. Zoolang ik den schuldige niet vergeven kan, is van vertrouwen geen sprake meer. Vandaag ben ik niet in de stemming, om jullie nog les te geven, ga maar naar huis en denk er aan, jongens, den heelen avond ben ik thuis en voor jullie te spreken.”

Hij draaide zich om, zij gingen, draalden nog even bij

de deur, wisten niet, of ze zóó maar moesten gaan, zij, de jongens van zeven, gaven meester altijd een hand, als ze nog

les hadden gehad, maar nu, nee, nu zou hij geen hand willen.

Zwijgend gingen ze over de speelplaats, de vier vrienden voorop, Jan een eindje verder er achter. Eensklaps echter zette die laatste het op een hollen; weg, weg moest hij van dit verschrikkelijke, weg van die jongens, die naar hem gekeken hadden, weg uit de nabijheid van de school, van dat meestershuis, waarin meester straks aan z'n vrouw zou vertellen, hoe het gegaan was, aan z'n aardige, vriendelijke vrouw, die hem, Jan, onlangs zoo maar een paar peren had gegeven, omdat hij een boodschap voor haar gedaan had. Ze zouden praten over hem, ze zagen hem voor den dief aan, die jongens konden hem niet schelen, die jongens mochten denken, wat ze wilden, maar de meester en zijn vrouw, o, die droevige oogen

Voort holde hij, tot hij neerviel in het gras aan de sloot, zijn plekje, het plekje, waar hij zijn mooiste droomen beleefde, o, maar nu viel er niet te droomen, nu zag hij niet het woud met de wilde dieren, nu zag hij alleen meesters oogen. Wat was het vanmiddag al niet vreeslijk geweest, toen meester hem had achtergehouden en gevraagd, wat hij Vrijdag vóór halfnegen gedaan had.

„Potlooden geslepen,” had hij geantwoord.

„Anders niets, Jan?”

„Nee meester.”

„Heb je den zwarten trommel zien staan?”

„Ja, meester.”

„Heb je gezien, dat het sleuteltje in 't slot stak?”

„Nee, meester.”

„Jan?”

„Ja, meester?”

„Heb je me niets te zeggen?”

„Nee meester!”

„Er zijn drie gulden uit de doos genomen, Jan.”

Toen had hij direct gedacht aan Piet, aan diens rood hoofd, aan zijn vriendelijke woorden. Zou die? Maar een jongen van zoo'n rijken boer!

„Jan, weet je er niets van?” had meester gevraagd. „Jij alleen was in de klas.”

Haast had hij in drift het er uitgegooid, dat Piet er vóór hem was en 't speet hem nu geweldig, het niet gedaan te hebben. Maar hij had niet willen klikken, had alleen gezegd: „Meester, kan niet een andere jongen er al eer dan ik zijn geweest?”

„Weet jij daarvan, Jan?”

„Had ik toen maar ja gezegd,” jaagt het door zijn bonzend hoofd, maar hij had geantwoord: „Meester, ik ben aan de gelddoos niet geweest, vraag u eens aan de andere jongens.”

En hoe makkelijk had meester het gemaakt. Niemand behalve meester zelf zou er ooit iets van gehoord hebben, als Piet was achtergebleven.

„Schurk, ellendeling,” siste hij, „o, je moet het gedaan hebben, leelijke boere-opschepper. O, had ik je hier, ik zou je!”

Had Jan eerst nog getwijfeld, het voor-zich-zien van Piet, toen de anderen hem, Jan, aankeken, had hij wel gemerkt. En dat had hem zekerheid gegeven.

O, wat moest hij toch! Het nog aan den meester zeggen? O, had hij het daar straks maar gedaan, toen meester vroeg, wie er meer van wist. Maar toen dacht hij zoo stellig, dat Piet nog wel bekennen zou. Nu nog gaan?

Klikken was laf en 't gaf den jongens een wapen te meer tegen hem. Maar voor dief gehouden te worden? Door den meester nog wel? Wat moest hij toch! Kon maar iemand hem helpen, kon maar iemand hem raad geven. Maar wie? Jan heft zijn behuuld gezicht uit het gras, steunt het op de handen, staart naar de blauwe lucht. Daar ergens moest God wonen, God, van Wien hij alleen maar hoorde op school, waarover grootvader nooit sprak. Maar waarover sprak die ooit? Wat zou die zeggen, als hij deze geschiedenis wist? Misschien wel heelmaal niets.

God kon helpen. Tot God kon je bidden. Eigenlijk was er maar één ding, waarom Jan bad telkens weer en vooral de laatste weken zoo heel dikwijls: om zijn vader. En nog nooit had God hem verhoord. Maar 't kon gebeuren, 't zou gebeuren, dat geloofde hij vast. God liet wel eens meer lang wachten, maar eens verhoorde Hij stellig.

Nog een poosje lag hij heel stil. Toen stond hij op en ging naar binnen.

't Zou goed komen. Hij had gebeden of Piet er toe mocht komen het eerlijk zelf te zeggen.

Als — als het maar niet zoo lang duurde als vaders komst.

VII.

Arme Jan.

De Dinsdag ging op school heel stil voorbij. Meester gaf les als op andere dagen, alles precies volgens den rooster. Maar er was niet, zooals anders, die vroolijke tinteling in zijn oogen, als hij zich richtte tot zeven, er was niet dat prettig opgewekte in zijn stem. De jongens merkten het wel en ze vonden het vervelend. Bert en Kees voelden zich verongelijkt, omdat zij mee moesten onder vinden de gevolgen van dat, waaraan ze geen schuld hadden, Jan was in-bedroefd, omdat meester hem vooral zoo vreemd aankeek. Piet had steeds de gedachte: o, als het maar niet uitkomt, 't zou nu vreeselijk zijn en Herman voelde zich heel onrustig, want Herman dacht. Dat zou hij niet gedaan hebben, wanneer de vermiste som grooter of kleiner dan f 3.— zou zijn geweest, maar juist die drie gulden

Jan had 's morgens weer gebeden, ja, eigenlijk den heelen nacht, want telkens was hij wakker geworden en dan had hij maar één gedachte gehad: God kon helpen. En terwijl meester voor de klas bad, óók zoo anders dan gewoonlijk, had Jan maar weer gebeden, om dat ééne, dat hij zóó graag wou. Hij had er dezen dag zelfs het bidden om vaders terugkomst voor vergeten.

Maar de schooldag was voorbijgegaan, zonder dat er iets gebeurde.

Nu was het avond en lag hij weer op zijn oude plekje aan de sloot. Zijn werk voor school was af, hij had nog

een mand late boonen geplukt, die door grootvader werden uitgezocht en thans was zijn dagtaak volbracht en had hij niets meer te doen.

Hij dacht aan gisteren. Toen had hij zoo zeker verwacht, dat God hem verhooren zou, maar nu was hij er heel wat minder gerust op. God verhoorde niet alle gebeden en — als Hij het nu eens over langen tijd, een jaar b.v., pas verhoorde? Er zou iets bijzonders moeten gebeuren, dat stond vast. Piet was beslist niet van plan het te zeggen.

Wat hoorde hij daar? Jongensstemmen?

O, dat waren Piet met de drie anderen. Ze liepen in Bruinsma's tuin. Zeker gingen ze weer naar de appelboomen, die aan den anderen kant van de sloot, achter het wilgenhout stonden.

„Zeg Piet,” hoorde Jan Kees zeggen, „ik geloof niet, dat er veel ligt vanavond.”

„Kom, 't zal best meevallen. Zoeken maar tusschen 't gras.”

„'t Heeft heelemaal niet gewaaid, dus er zal niet bepaald veel zijn afgevallen,” liet Bert zich hooren.

„Als jij eens goed ging blazen, Bert,” riep Her, „zou dat geen stormpje geven? Jij hebt wel flinke longetjes.”

„Laten we er wat afslaan,” zei Kees.

„Nee jô, dat wil vader niet.”

„Hebben jullie nooit last, dat ze gestolen worden?” vroeg Bert. „Wij hadden vroeger ook een paar boomen, maar vader heeft ze er uit laten gooien, omdat hij er niet langer narigheid van wou hebben. Eer ze rijp waren, waren ze gejat.

„We zitten nogal een eind van den weg, hè,” antwoordde Piet. „Ze zouden niet gauw weg kunnen, als ze gesnapt werden.”

„'t Zou alleen van hiernaast kunnen komen,” zei Kees. „Dat Lappie kon wel eens beginnen. Die reken ik nergens te goed voor.”

Plof! Krrrak, krak, krak — — —

Daar stond Jan met fonkelende oogen. Hoe hij het gewaagd had, over die vrij breede sloot te springen, hoe het hem gelukt was, niemand begreep het, maar hij was er, en 't was vreeslijk hem te zien, met zijn wild rollende oogen en gebalde vuisten.

„Zeg dat nog eens!” bulderde hij Kees toe.

Deze, wat verschrikt, ging achteruit, maar Jan drong tusschen de jongens door op hem aan. Bert, die hem tegen wou houden, kreeg een slag in zijn gezicht, Herman een stomp tegen de borst.

„Zeg dat nog eens, lamledige koekebakker!” krijtschte hij.

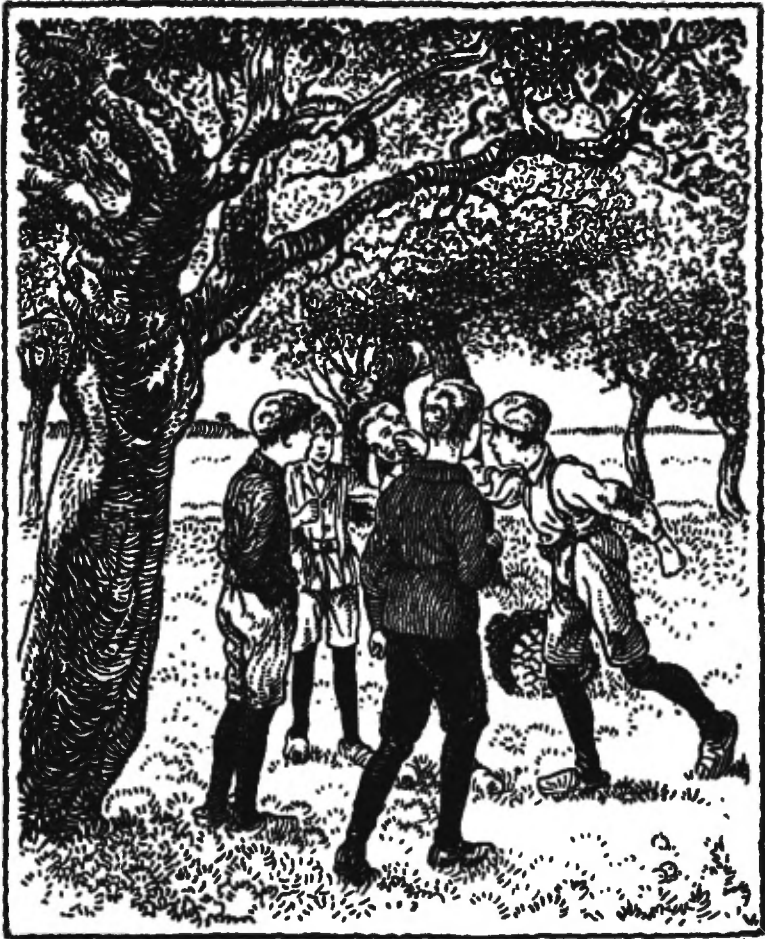
„Dacht je, dat ik niet durfde?”

„Nee, je durft niet, jullie durft geen van allen, jullie bent een stelletje lafbekken bij mekaar.”

„Maak dat je weg komt, je staat op ons land, weet je dat!” deed Piet hoog.

„Ja, dat weet ik en ik weet nog veel meer, ik weet ook, wie de drie gulden gestolen heeft en als ik net zoo'n ellendeling was als jij, had ik het al lang teger den meester gezegd.”

„Wat? Die drie gulden?” riep Piet, beveld van angst en woede.

„Ja, die drie gulden. Zeg, wie heeft ze gestolen, rijke boerekaffer?”

„Jij natuurlijk,” gooide Piet er in wanhoop uit.

„Ik? Durf jij dat te zeggen, vuile dief?”

Een vuistslag, die Piet het bloed uit den neus deed spatten, vergezelde deze woorden.

Hij wankelde, werd door Bert gegrepen, zou anders gevallen zijn.

„Dat is één. En nou jij.” Bij deze woorden wou hij op Kees los, maar Herman hield hem vast. Kees, hierdoor met nieuwen moed beziel, tartte: „Wou jij de schuld op een ander gooien, kale schooier?”

„Wie heeft schuld?”

„Jij. Ieder weet, dat jij de dief bent. De meester ook. Net zoo'n dief als je vader.”

Nu hoefde Herman niet meer al z'n krachten aan te wenden, om Jan vast te houden, nu stond hij onbeweeglijk, als versuft. Niemand hier in 't dorp had ooit zijn vader genoemd.

Kees, in het volle genot van zijn triomf, ook ten opzichte van Piet, die ondanks zijn vleierijen hem meer dan eens deed voelen, genoeg van hem te hebben, grijsde valsch.

„Mijn vader?” kwam in groote verwondering over Jan's lippen.

„Ja, jouw mooie vader, die in de gevangenis zit.”

Eer iemand het kon verhinderen had Jan de klomp uitgetrokken en sloeg er op los, waar hij maar raken kon. Herman en Bert kwamen te hulp, maar zijn drift gaf Jan reuzekrachten. Naar alle kanten sloeg hij en zijn slagen raakten geducht.

Piet zat op den grond, trachtte nog steeds het bloeden te stelpen, wist eigenlijk van niets.

't Was tè veel ineens. Die beschuldiging en dan wat Kees er uitgegooid had. 't Eene erge verdrong het andere.

Eensklaps — o schrik — vader!

„Drommelsche jongens, wat is dat? Zeg, apen, schei je uit?”

Her en Bert lieten los. Jan sloeg nog door, maar twee sterke armen grepen hem bij de schouders, drukten hem neer op de knieën. Twee heel booze oogen boorden in de zijne.

O, de baas!

„Wat moet jij, kwaje rekel? Moetjij een moord begaan?”

Jan nu eensklaps ontuchtterd, huilde als een klein kind. „O, mijn vader, mijn vader, ze zeggen, dat hij een dief is, dat hij in de gevangenis zit.”

Bruinsma liet hem los. Was het dat?

„Ga direct naar huis, Jan,” gebood hij kort.

Jan, bloedend, met doffe hoofdpijn door de slagen, die hij zelf ontving, met gescheurde kleeren, dacht er niet over, weer den sprong te wagen. Zoo vlug hij kon, strompelde hij naar de plank, ging er over, liep toen ineens door naar vóór het huisje, waar grootvader zat, somber voor zich uitstarend, als altijd. Hij scheen niets van het tumult gehoord te hebben, zag Jan eerst toen die vlak voor hem stond, zag het bloed, den aan flarden gescheurden kiel.

„Gevochten? Tòch weer?” viel hij uit.

„Grootvader, o, grootvader, ze zeggen, dat mijn vader in de gevangenis zit, dat hij gestolen heeft, toe grootvader, zeg, dat ze het liegen. 't Is toch niet waar, hè grootvader, vader is toch in Amerika, o grootvader, o”

Neergezakt was hij voor den ouden man en in een groote behoefte, toch iemand te hebben, om zijn leed uit

te klagen, had hij grootvaders knieën omvat, drukte er stijf tegen zijn brandend gezicht.

Even maakte de man een beweging, als wou hij de hand op dat gebogen hoofd leggen. Even maar.

„Jan, sta op,” zei hij. „Hoe ter wereld komt dat gescheurde goed in orde.”

„Grootvader, geef antwoord, zeg toch”...

„Ja, je vader zit in de gevangenis en dat was je moeders dood, dat was de dood van mijn lieve meid, mijn eenig kind, dat met een stadsmeneer wou trouwen.”

Een woeste kreet ontsnapte Jan.

„Ga naar bed,” zei de oude man minder hard.

„Was vader een dief, grootvader?”

„Nee, geen dief, maar een driftkop, net als jij. Hij sloeg er ook op en hij sloeg te hard. En nou naar je bed! Allo!”

Grootvader hoefde niets meer te zeggen. Jan ging al. Ja, naar bed, naar zijn donkeren zolder, daar was 't het beste. En zonder zich uit te kleeden wierp hij zich neer

op het harde stroo, trok de oude gescheurde dekens over zich heen en snikte lang en hard. Weg waren alle mooie droomen. Vader zat in de gevangenis, als een gemeene boef. En moeder was gestorven van verdriet. En grootvader had een hekel aan hem, omdat hij net als zijn vader was.

„Je vader was een driftkop net als jij. Hij sloeg te hard”

Dat beteekende

O, 't was vreeslijk. Daarom had Bruinsma zeker ook gezegd: „Wou je een moord begaan?”

Daarom verachtten hem al de jongens.

Wat gaf bidden? Nu kwam vader toch nooit terug, òf...

Nee, daar niet aan denken. Liever hem maar nooit terugzien.

Toch moest hij aldoor denken aan vaders afscheid en — aan moeders laatste woorden. Moeder hield wel van vader, ook toèn. Moeder was in den hemel. O, kon hij daar ook maar heen gaan. Ging hij maar dood. Hij had veel pijn. Hij had geslagen, maar die drie jongens ook. Zijn eene oog zette verschrikkelijk op en op meer plaatsen voelde hij builen en wonden. Maar dat werd weer beter. Daar ging je niet dood van.

En ook — als hij dood ging, zou hij tòch niet in den hemel komen, dat wist hij wel. Zulke jongens als hij kwamen daar niet.

Aan de drie gulden dacht hij niet eens meer. Zijn vader, dat was de hoofdzaak. Om zijn vader lag hij wakker heel dien langen nacht.

Wie wel over de drie gulden dacht? Herman. En niet

nu alleen. Gisteren was het al begonnen, maar nu, door wat Jan gezegd had, kon hij niet anders dan Piet verdenken van den diefstal. Had die niet de heele week gezegd, het geld niet te kunnen krijgen? En ineens was het er geweest.

't Was vreeslijk gemeen van Piet, te stelen en dan een ander de schuld te laten dragen, ja, 't was bar, maar — die jongen had natuurlijk geen raad geweten, aan het geld te komen en wiens schuld was dat? Wie had gezegd, dat hij voor dat geld zorgen moest?

Herman vond geen verontschuldiging in het feit, dat Piet's snoevende woorden oorzaak waren van dat bevel tot betalen, Herman zag het grootst en zwaarst eigen aandeel. Hij had voor de lucifers gezorgd, hij had die omkoopertij op touw gezet, hij had, of het vanzelf sprak, Piet tot betalen gedwongen en Piet had

't Was toch laag van dat joch, afschuwelijk, om Jan er voor te spannen. Piet had het liever eerlijk moeten bekennen, dat hij evenmin geld had als zij. Ja, maar bekennen was zoo moeilijk, belijden was zoo zwaar. Dat had hij zelf gevoeld, verleden Zaterdag, dat voelde hij erger nog nu. Ach, had hij het toen maar verteld, dan was vast al dat nare niet gebeurd.

Toen Rudolf boven kwam zat Her nog voor het raam en staarde angstig naar buiten, of uit den donkeren tuin hulp te wachten was.

„Jó, Her, wat bezielt jou?”

In een groot verlangen iemand deelgenoot te maken vertelde hij Rudolf alles, ook van in het Holsterbosch, ook van de cigaretten.

„Ga naar beneden, jô, en vertel het aan moeder. Vader is uit en komt heel laat thuis.”

„Moeder vertelt het toch aan vader.”

„Nou ja, die moet het ook weten, maar 't is toch vrij wat makkelijker, dat zij het doet, dan dat je het zelf moet klaar spelen.”

„O Ru, die cigarettten! Ze zal het zoo naar vinden.”

„'t Is ook naar, 't is miserabel in één woord. Maar toch lijkt het me 't beste. Ze hoort het liever van jou dan van een ander en je zult eens zien, hoeveel lichter je je voelt, als je 't verteld hebt.”

En zoo ging Herman naar beneden.

En zoo hoorde mevrouw Verstrate heel het verhaal van ongehoorzaamheid, angst, diefstal, bedrog.

't Was heel stil, toen hij eindelijk zweeg. Akelig hard tikte de klok, maar dat was ook het eenige geluid, dat vernomen werd.

Herman stond voor zijn moeder met gebogen hoofd. Hij durfde niet opzien.

„Her, jongen,” zei moeder eindelijk en haar stem klonk vreemd, „wat had je jezelf en anderen veel leed bespaard, wanneer je het me direct verteld had dien avond, toen ik boven bij je was. Ik voelde eigenlijk, dat er meer was, dan dat denken over Hans, maar omdat je me niets zei, dacht ik, dat ik me vergiste. Jongen, 't is zoo dwaas met geheimen rond te loopen. Ik zou het je direct gezegd hebben, dat die man in 't bosch je voor den mal hield. Denk je heusch, dat iemand van de politie, ook een onbezoldigd rijksveldwachter, zich met drie gulden laat omkopen, door vier jongens? Zoo'n man zou er leelijk tusschen

loopen, want brandstichten in een bosch is werkelijk strafbaar. Jongen, 'k ben blij, dat je het me nu nog vertelt, misschien is er nog veel goed te maken, hoewel, 't is heel erg, alles bij elkaar," ging mevrouw peinzend voort. „'t Is erg van Piet, 't is vreeslijk voor Jan, vooral dat van zijn vader, o Her, kind, had toch eerder gesproken."

Er waren tranen in moeders oogen. Dat was tē erg. In snikken barstte hij uit. „O moeder, maar ik kōn niet, want die cigarettē, 't was zoo vreeslijk."

„Ja, m'n jongen, dat begrijp ik. Jij hadt zoo stellig beloofd, niet te zullen rooken, hē? Jongens zeggen zoo makkelijk wat, maar hun woord te houden, hē, dat is moeilijk."

„Moeder, bent u erg boos?"

„Dat weet je wel beter, geloof ik."

„Ja, maar — maar — bedroefd?"

„Natuurlijk ben ik dat. Maar dat zijn we allebei, is 't niet, Her?"

Wild sloeg hij zijn armen om moeders hals, stijf drukte hij zich tegen haar aan. O, zooals moeder je begreep

„Herman, nu moet je naar bed gaan en probeeren te slapen. Ik vergeef het je en vader zal het je ook vergeven. Als hij straks thuis komt, zal ik er met hem over spreken, dan kunnen we zien, wat er nog aan te doen is. Ga nu maar, Herman, en, jongenlief, zul je ook God om vergeving vragen?"

„Ja moeder, vast!"

Zeker, nu durfde Herman wel, nu was het zoo licht in hem. Nu zou hij ook vader wel durven ontmoeten.

Rudolf scheen al te slapen, hij zei tenminste niets meer, maar wat hinderde dat? Alles precies aan Ru vertellen,

hoe het beneden gegaan was, kon hij toch niet. Moeder had eigenlijk heel weinig gezegd, maar moeders oogen vertelden altijd veel meer dan haar mond. Moeders oogen hadden hem verzekerd, dat het goed zou komen, dat het tusschen hun tweetjes eigenlijk al goed was, heelemaal. Moeder had hem vergeven, vader zou het ook doen en als vader er zich voor wou spannen, kwam misschien alles terecht, ook met Jan en Piet.

Ja, Jan en Piet, dat bleef nog wel een probleem. Dàt zou nog wat geven, morgen op school.

Gek, hij had medelijden met die twee. Hij vond het een laffe streek van Piet, maar toch, als je dacht aan wat hem nu wachtte

En Jan! Vreeslijk, als ze dàt van je vader zeiden, dat van je vader kònden zeggen. Want het zou wel waar zijn. Dat was ook een van de dingen, die hij straks in moeders oogen gelezen had.

Arme Jan!

VIII.

„Je vader was net zoo eerlijk als jij, kerel!”

Ze kwamen alle drie op het laatste oogenblik, dien Woensdagmorgen, Herman, Kees en Bert. Ze zeiden niets tegen elkaar, gingen heel bedaard zitten, keken alle drie steelsgewijze naar de plaatsen waar anders Jan en Piet zaten. Die waren er niet.

Herman had het wel gedacht, Herman wist weinig met

zekerheid, maar hij had zijn vader al voor achten het dorp in zien gaan en hij had gedacht, dat dit vroege bezoek den meester wel zou gelden.

Vader had met Herman gesproken, heel alleen op zijn studeerkamer. Neen, vader was niet boos geweest, maar toch, 't was niet meegevallen, hoor, vaders strenge oogen op je te voelen rusten. Maar, net als moeder voorspeld had, vader had hem vergeven. Herman had willen beloven, nooit meer te rooken, vóór vader het goed vond, ook nooit meer vuurtjes te stoken, maar vader had gezegd: „Zoo heel erg houd ik niet van beloften, Her, en toch, één wil ik je laten doen en die eene wil ik ge'looven, dat je houden zult.” Met een erge kleur had hij gevraagd: „Wat dan, vader?” „Dat als je weer tot iets verkeerds komt, je het ons eerlijk vertelt.”

En Herman had gezegd: „Ja vader, vast.’

Toen had hij ook precies moeten vertellen, hoe het eigenlijk met die vechtpartij was gegaan en wat Kees gezegd had.

Toen Herman het verteld had, had hij er, heel zacht, achter gevoegd: „Is het waar, vader? Is die vader van Jan een dief, die in de gevangenis zit?”

Vader had toen geantwoord: „Die mijnheer Schuurman is geen dief. Hij is heel ongelukkig, Herman!”

Meer had Her niet durven vragen. Vader had zoo gedrukt op dat „mijnheer”. Stel je voor, de vader var. Jan Lap een mijnheer. Maar vader wist er vast meer van. Dat vader bij den meester was geweest, werd voor Herman, nu hij op school was, wel zoo goed als zeker. Anders zou meester toch vragen, of niemand iets van die twee jongens wist?

De schoolmorgen verliep als de twee vorige dagen. Meester was stil, er kon geen lachje af. De jongens waren blij, toen het twaalf uur was en ze de deur uit konden. Zwijgend liepen ze naast elkaar, zoo vreemd stil, net of ze ruzie hadden gehad. Eerst toen Kees thuis was, vond Bert zijn spraak terug.

„Lam van gisteravond, hè?”

„Ja.”

„Ik Heb Kees vanmorgen geducht de waarheid gezegd. Jan is nou wel geen vriend van ons, maar hem dat voor de voeten te gooien is wat al te kras.”

„Hoe kwam hij er aan?”

„Van Piet Bruinsma. Toen Jan naar zeven zou gaan had Bruinsma er met ouwe Klaas over gepraat, dat het onzin was, dien jongen niet het land in te sturen en Klaas had toen gezegd, dat in December Jan z'n vader uit de gevangenis kwam en dat die misschien toch zou willen, dat het joch studeerde. Hoe vind je zoo iets?”

Herman zei niet veel, dacht alleen aan vaders „*mijnheer* Schuurman,” dacht ook aan Jan's mooie cijfers, maar heel anders toch dan vroeger. 't Was net of hij ze hem nu wel gunde.

Thuis werd geen woord over de historie gezegd, hoe verlangend Herman ook was, iets meer te hooren. Want dat vader meer wist, was wel zeker. Vader had het er stellig zoo niet bij laten zitten.

Neen, dominee Verstrate had het er zoo niet bij laten zitten. Werkelijk was hij 's morgens vroeg bij mijnheer Verbruggen geweest en toen naar Bruinsma's boerderij gestapt. Piet lag nog in bed, klaagde over hoofdpijn, wat

geen wonder was. De vuistslag van Jan, èn — het andere. Er had een geweldige storm gewoed gisteravond. Toch wist vader Bruinsma nog niet van de drie gulden, maar dat, wat Kees gezegd had! Bruinsma had wel begrepen, waar dat vandaan gekomen was en dat had wat gegeven thuis. „Morgen ga jij het land in. Naar school hoef je niet meer. Als jij zulke dingen uit ons huis aan je vrienden vertelt, terwijl ik je nogal zoo gewaarschuw had, moet je met die jongens maar niet meer omgaan,” was het eind geweest en hoe zwaar die straf een week geleden zou hebben geschenen, nu gaf ze hem een gevoel van verlichting. Niet meer naar school, dan hoefde hij ook den meester niet meer te zien en dat gaf rust. Want hij was bang voor den meester, na zijn diefstal.

Maar nu kwam 's morgens de dominee en die moest hem, Piet, spreken. Met zijn hoofd buiten de bedsteê hoorde hij het gesprek.

„Morgen, Bruinsma!”

„Morgen, dominee!”

„Is Piet al bij de hand?”

„Piet? Nee, die ligt nog in bed.”

„Hij is toch niet ziek, hoop ik?”

„Ziek? Nee. Maar dominee zal wel het een en ander van Herman gehoord hebben.”

„Ja juist. En nu wou ik eens met Piet praten. Ik wil wel even wachten, tot hij is opgestaan en ook wil ik wel bij zijn bed komen.”

„Dominee begrijpt, hoe het me spijt. De jongen had het een en ander gehoord, toen ik met Klaas van Leeuwen over dien kleinzoon van hem praatte en, hoe

streng ik het hem ook verboden heb, hij heeft het verklapt.”

„Ja, ja, dat is erg. Jongens doen rare dingen soms, Bruinsma. Je denkt, dat je ze kunt vertrouwen en dan ineens zie je, dat je het mis hebt.”

„Zoo is het precies, dominee.”

„Maar nou ga je even mijn bezoek bij je jongen aankondigen, hè?”

„Ja, dominee. Ik ben blij, dat dominee eens met hem praten wil. Och, dat menselijk hart, hè? En ik ben wat driftig, zooals dominee wel weet.”

Piet rilde van angst, toen hij een kwartier later bij dominee in moeders mooiste kamer gelaten werd. Zoo alleen met den dominee, die misschien alles wist . . .

„Dag Piet!”

„Dag dominee!”

„Kom eens wat dichterbij, kereltje.”

Dat klonk niet onvriendelijk. Piet vatte moed.

„Ja, kom nou maar eens hier dicht bij me zitten en vertel me eens, m'n jongen, hoe je er toe kwam, dat geld weg te nemen.”

Piet keek angstig naar de deur.

„Nee, maak je niet bang, dat iemand je hoort. We zullen erg zacht praten, hè? Wij allebei.”

Toen kwam onder tranen het heele verhaal. Alles vertelde Piet. Ook hoe hij gesnoefd had over zijn spaarpot en hoe hij later niet voor de waarheid durfde uitkomen.

Dominee luisterde, liet Piet maar vertellen.

Toen deze zweeg zei hij: „Zóó gaat het, Piet. Als we de ééne zonde doen, volgt zoo gauw de tweede, die veelal de eerste overtreft. Je begon met een onwaarheid, toen

kwam valsche schaamte je verhinderen het kwaad te herstellen, toen de diefstal, toen het allerergste: de schuld op een onschuldige werpen. Zie je, Piet, dat laatste vind ik het leelijkste. Jullie waart nooit aardig voor Jan Schuurman, mijn eigen jongen ook niet, maar dat het zóóver komen moest."

„Ik was zoo bang, dominee!"

„Dat begrijp ik. Maar Piet, was je dan heelemaal niet

bang voor dien Eéne, die alles wist? En, waar jij bang was, de straf voor je kwaad te dragen, dacht je dan nooit eens aan dien ander, die onschuldig de schande droeg?"

Piet wist niets

te zeggen. Piet hilde. Piet had wel in 't niet willen verdwijnen.

„Piet," vroeg dominee, „zou je ook zooveel verdriet hebben gehad, als het nooit was uitgekomen?"

Verwonderd keek hij den dominee aan.

„Geef eens antwoord, Piet?"

„Ik — ik geloof het niet. Maar ik was wel heel ongerust. En ik wou Jan een boek geven, 't mooiste, dat ik had."

„Ook zeker weer stiekem, hè Piet?"

Piet sloeg de oogen neer.

„Heb je er al eens over gedacht, wat een flinke kerel Jan Schuurman is? Hij had dadelijk tegen den meester kunnen zeggen, dat jij eerder dan hij in de klas geweest was. Hij deed het niet. Ik zelf snap niet, waarom hij zweeg, maar ik denk, dat hij op jouw eerlijkheid rekende, of, eerlijkheid? Moed, moest ik eigenlijk zeggen.”

Een lange stilte volgde.

„Zou je het niet graag weer goedmaken, Piet?”

„Ja, dominee!”

„’t Kan, jongen! Schuld belijden valt niet mee, maar ’t is de eenige weg tot vergeving. Je moet het zeggen, eerst aan je ouders, dan aan den meester en ook met Jan spreken. Dan kun je ook tot God gaan, of neen,” voegde dominee er bij, „misschien zeg ik het verkeerd. Eerst tot God gaan om vergeving en — kracht. Aan de menschen moet je het nog vertellen, God weet het al, God wacht op jou, Piet, op jouw berouw. In den hemel is droefheid over een jongen, die zijn zonden niet belijden wil.”

„Ik wil wel, dominee, maar ik durf niet.”

„Juist jongen, dat begrijp ik. Daarvoor is hulp van boven noodig, want het is heel moeilijk voor je. Laten we samen bidden, Piet, jij en ik.”

Ze vertelden het ook samen aan vader en moeder Bruinsma. Piet was den dominee dankbaar voor zijn hulp. Piet had het heel benauwd, toen hij zag moeders verslagenheid en vaders boosheid.

„Ga nou even naar Jan, Piet! Dat kun je beter alleen. Ik blijf hier op je wachten.”

Niet lang bleef hij weg. Jan was weinig spraakzaam, schaamde zich te veel, om erg naar Piet te luisteren.

't Was immers toch geen nieuws voor hem? Hij wist al lang, dat Piet de dief was. Even lichtte wel vreugde in zijn oogen, toen Piet zei, dat hij het na schooltijd ook aan den meester zou gaan vertellen, maar 't was héél even. Wat gaf het allemaal? Zijn vader zat in de gevangenis; z'n vader was erger dan een dief. Hij wou den meester toch niet meer onder de oogen komen.

Dominee bleef nog een kwartiertje bij Bruinsma en ging toen ook naar Jan. Die had niets gehoord, zag den dominee pas, toen deze al in de open deur stond. Hij schrok vreeslijk. Dominee, dien hij maar een enkelen keer gezien had en altijd uit de verte, hier in hun rommelig huisje. En hij met z'n gescheurden kiel en z'n blauw oog. Maar dominee scheen niets te merken, liep regelrecht op Jan af, stak hem de hand toe en zei: „Jan, jongen, geef me de vijf, jij bent een flinke kerel. Nee, schaam je maar niet voor die scheuren en schrammen, dat zijn in dit geval eere teekenen. Ik houd anders heelemaal niet van vechten, maar van jou kan ik het begrijpen, al zeg ik daarmee nog niet, dat ik zoo'n kloppartij goedkeur. Maar jij streed voor je vader, jongen, en dat is mooi.”

Jan kleurde hevig bij dat woord „vader”.

Dominee lei hem de hand op het hoofd.

„Niet kleuren, Jan! Je vader was net zoo eerlijk als jij, kerel! En vanavond om acht uur verwacht mijnheer Verbruggen je. Om acht uur pas, Jan! Dan ziet niemand jouw rare kijkers. Want die lijken niks op elkaar, Jan! Nou, om acht uur dus bij den meester, hè? 'k Heb daar even je grootvader gesproken en die vindt het goed.”

Toen Jan nog niet veel antwoord gaf, zei dominee zacht: „De meester kent jouw vader!”

„O, dominee!”

„Ja jongen, de meester kan je meer vertellen dan ik. Nou ga je toch zeker wel graag?”

„Ja, dominee!”

Of dat heelemaal waar was, dat hij graag ging! Hij wist het niet.

Had de dominee dat gisteren op denzelfden tijd gezegd, o, hoe blij zou hij geweest zijn. Naar iemand te gaan, die zijn vader kende en dan nog wel liefst den meester zelf. Maar nu.... Vader was niet meer de vader uit zijn droomen.

En dan die gescheurde kiel....

Maar 's middags kwam een dienstmeisje met een groot pak. „Aan Jan Schuurman” stond er op. 't Meisje was weg, eer Jan van zijn verwondering was bekomen. Vlug maakte hij het open en toen.... Een paar schoenen rolden het eerst er uit, toen kousen, echte sportkousen, zoals in Kiemsterdijk maar weinig jongens droegen, toen een sportblouse, toen een broek. Alles zoo mooi, net of 't nog nieuw was, vond Jan. Natuurlijk paste hij het direct en toen hij de aardig geblokte das vaststrikte, wist hij 't ineens. Rudolf Verstrate had die vroeger wel eens aan

gehad. 't Was wel een tijd geleden, maar Jan herinnerde zich die das nog best. Die had Rudolf gedragen op een keer, dat hij hem, Jan, had geholpen, toen hij ook eens weer met een heel stel jongens tegelijk aan 't vechten was.

„Kleine driftkop,” had Rudolf lachend gezegd, „ze slaan je tot mosterd, als je niet oppast.” O, 't was vast een paar jaar geleden, maar Jan wist het nog best.

„Driftkop.”

Dat woord had grootvader gisteravond ook gebruikt.

Precies acht uur belde Jan aan het meestershuis. Direct ging de deur open. Meester zelf stond daar, o, zoo heel anders dan de laatste dagen op school.

„Kom binnen, Jan!”

Zóó had hem nog nooit iemand de hand geschud. Nu bleef hij niet in de gang, zooals vroeger, toen hij die kranten haalde, nu mocht hij mee naar binnen in de kamer.

't Eerste, wat hij zag, toen hij binnentrad, was zichzelf, in den grooten spiegel, tegenover de deur. Was hij dat? Ja, dat oog, dat stond raar, maar verder Niemand zou het zich nu in 't hoofd halen, hem Jan Lap te noemen. 't Was of meester zijn gedachten raadde, want half-lachend zei hij: „Wat lijk je nou groot, Jan en toch ben je pas twaalf, hè?”

„Haast dertien, meester.”

„Ja, ja, en ik geloof, dat mijn voorspelling uit zal komen, en je ons werkelijk allemaal boven 't hoofd zult groeien in meer dan een opzicht. Maar om dat te hooren ben je niet gekomen, hè jongen? Je bent gekomen, om van mij

een heeleboel te hooren, een heeleboel dingen, die je niet wist. Maar eerst wat anders, Jan! Kun jij het je meester vergeven, dat hij heusch even gedacht heeft, dat jij dat geld had weggenomen?”

„O meester,” zei Jan, terwijl de tranen hem in de oogen sprongen, „ik vond het zóó naar, maar ik kon het best begripen, hoor! 't Leek toch net zoo?”

„Ja, dat was het juist; het leek zoo. En dat ik juist jou moest verdenken, vond ik zoo verschrikkelijk, want ik vond jou altijd zoo'n flinke jongen en ik ben er zoo blij om, dat je dit werkelijk bent. Flinker nog dan ik ooit had gedacht, want je hebt gezwegen, terwijl je wist. 't Was heel moeilijk voor je, Jan, maar heel mooi. En nou ga ik van je vader vertellen, maar zeg me eerst eens, wat je van hem weet.”

„Grootvader zei, dat hij een driftkop was, net als ik, dat hij iemand een klap gaf, die te hard aankwam en dat — mijn moeder stierf van verdriet.”

't Laatste klonk als een snik.

„Jan, weet je, waarom je moeder stierf?”

Jan keek op.

„Omdat God haar riep. En als Hij roept, moeten we gaan, Jan! Je moeder heeft heel veel van je vader gehouden tot het laatste toe en verdriet heeft ze gehad, dat is natuurlijk waar, maar niet, omdat je vader een slecht mensch was. Ze treurde om het ongeluk dat hem trof. Die man, dien hij — dood sloeg, was een heel slechte man en hij had iets gedaan, waarover je vader reden had, héél boos te zijn. Je vader sprak er over met hem, deed zijn best, kalm te blijven, maar die man tartte je vader op een verschrikkelijke manier en toen is het gebeurd. Je vader

was wanhopend, heeft zichzelf aangegeven en wou van geen verzachtende omstandigheden hooren. Al zijn vrienden wilden voor hem opkomen en, als hij gewild had, zou hij er met een veel lichtere straf zijn afgekomen, maar hij wou de wet in alle strengheid aan zich zien toegepast. Wat hem zelf betreft, in die dagen had hij maar het liefst levenslang gehad, doch nu is hij toch wel blij, dat hij binnenkort vrij is en dat alleen, omdat hij zoo heel erg naar jou verlangt. Hij is er soms zoo verdrietig over, dat hij in al die jaren niets van je gehoord of gezien heeft. Niets gezien, nee, dat is eigenlijk niet waar, want hij heeft een schoolportret en op dat portret sta jij ook, hè? En nou kijk je me heel raar aan, omdat je er niets van snapt, maar zal ik je eens wat zeggen? Jouw tante, tante Jo, heeft me er indertijd om gevraagd, toen ik naar Kiemsterdijk ging. Ik kende je tante zoo'n beetje, wist ook wel dat van je vader en toen zij hoorde, dat ik hier benoemd was, heeft ze me gevraagd, eens te informeeren, hoe je het maakte. Ze dacht niet, dat ik je op school zou hebben, meende, dat je wel op de openbare zoudt zijn, maar neen, dat trof, ik had je wel op school en kreeg je in de klas. 'k Heb toen ook eens met je grootvader gepraat, maar daar schoot ik niet veel mee op. Je grootvader is toch geen kwaje man, Jan, maar het verdriet heeft hem geknauwd en meest het verdriet om zijn eigen hardheid, die hij toch niet overwinnen kan. Dat is iets, wat jij nog niet begrijpen kunt, wat ik zelf soms niet snap en t'òch is het zoo. Ik heb er verwonderd over gestaan, toen hij in Maart bij me was, om over jou te praten, hoe heel veel hij van je houdt. Maar hij wil het niet laten merken.

evenmin als hij je moeder het vroeger deed zien.”

„Ik weet wel, dat hij pas kwam, toen moeder dood was.”

„En daaronder lijdt hij zijn leven lang. We hebben allemaal onze gebreken. Dat van je grootvader is koppigheid. Hij had het onzin gevonden, dat zijn dochter met een heer trouwde, hij had liever haar een arbeidersvrouw zien worden. Ook voor die ramp jullie trof kwam hij niet bij jullie en daarna had hij je moeder met jou bij zich willen hebben. Dat heeft je moeder niet gewild, omdat ze alles net wou houden, als toen je vader er nog was en och, ook omdat ze haar vroeger leven ontwend was. Maar Jan, dat kan je grootvader niet inzien en nog treurt hij er over. En ook daarover, dat jij straks bij hem vandaan zult gaan. Dat duurt niet lang meer, Jan, in December komt vader thuis.”

December! En nu was het begin September!

„Ik heb je vader gesproken, Jan!”

„Meester, u?”

„Ja, in de Paaschvacantie heb ik hem bezocht!”

„Jan, zou je het niet prettig vinden een brief aan je vader te schrijven?”

Jan gaf niet direct antwoord.

„Jan, jongen, zie jij op je vader neer?”

„O nee meester, heelemaal niet.” De tranen sprongen hem in de oogen, die lastige tranen, die zoo kinderachtig stonden voor een jongen van haast dertien.

„Ziet u, 't is — 't was — ik ben zoo geschrokken. Ik dacht altijd, dat vader in Amerika was en dat hij den een of anderen keer terug zou komen.”

„En nu is hij veel dichterbij en komt niet den een of

anderen keer, maar 1 December terug," zei meester vroolijk.

Jan lachte door zijn tranen heen.

„O meester, ja, 't is fijn. Ik zal hem vanavond nog schrijven.”

„Laten we zeggen: morgen, hè Jan? Je blijft nou nog gezellig een poosje praten. Mijn vrouw wil je ook nog wel even zien. Afgesproken?”

„Ja meester, ja.”

IX.

En als het straks December wordt....

De jongens van zeven zijn weer allemaal op school. Ja, allemaal, ook Piet.

Dat is het werk van den meester geweest. Die heeft lang gepraat, eerst met Piet en toen met Bruinsma. Meester vindt: wat vergeven is, moet ook vergeten worden, en vergeten kon je deze geschiedenis het best, door alles weer op den ouden voet te laten doorgaan.

Den eersten dag, dat ze er weer alle vijf waren, is er na halfvier niet veel geleerd. Toen heeft meester met ze gesproken, zoo echt, als niemand anders het kan. Wat hij allemaal gezegd heeft, kunnen ze heusch niet terugvertellen, maar 't kwam hierop neer, dat je niemand mocht verachten en als je iets kwaads in een ander zag, eerst maar eens moest beginnen je eigen geweten te onderzoeken. Meester heeft er ook op gewezen, dat de zonde

overal op je loert en je er aan vast zit, eer je het zelf weet. Daarom moest je altijd waakzaam zijn en — bidden. Want God alleen kon je ten slotte bewaren voor het kwaad.

Meester heeft ook gezegd, dat je niet boos moet blijven, als een ander je onrecht heeft aangedaan. Meester heeft gesproken over den Heere Jezus, hoe die Zijn vijanden liefhad, zelfs bad voor Zijn moordenaren. En al kan een gewoon mensch nooit doen, wat de Heere Jezus deed, hij kan toch aan Hem vragen om hulp bij dat soms zoo heel moeilijke van vergeven en vergeten al wat je wordt aangedaan.

Dat kan je eigenlijk pas goed, als je den Heere Jezus liefhebt. En ook daartoe wil Hij je brengen, als je het maar met je heele hart vraagt.

De vijf jongens zijn nu vrienden en nooit gaan de andere vier spelen, zonder Jan er bij te vragen. Die kan lang niet altijd, vooral nu de aardappels gerooid moeten worden, maar, als hij dan ook meedoet, vinden ze het dubbel leuk. Eigenlijk hadden ze nooit gedacht, dat hij zoo echt kon meedoen en soms zulke eenige dingen wist te bedenken. Hij valt reuze-mee, hoor!

Jan voelt zich den koning te rijk. Omdat hij nu niet meer de verachte Jan Lap is? O ja, daarom ook, maar meer om een brief, dien hij altijd bij zich draagt, een brief van vader. Die kwam heel gauw, nadat hij den zijnen bij den meester ter verzending gebracht had.

Vader schreef:

„Mijn lieve, flinke jongen,

Als je me eens had kunnen zien, toen ik jouw brief

ontving! Als je eens wist, hoe gelukkig het me heeft gemaakt te lezen, al wat jij je vader te vertellen hadt.

Ja Jan, je hebt gelijk, ik ben erg ongelukkig geweest, maar, m'n jongen, je hoeft niet te doen, alsof ik een onschuldige was. Zeker, m'n drift heeft het veroorzaakt, maar 'k geloof niet, dat dit zou gebeurd zijn, als ik gedaan had, wat je lief moedertje me zoo vaak smeekte. Die heeft er me altijd op gewezen, dat ik door biddend strijden ook die drift kon overwinnen. Strijden deed ik wel, maar bidden vergat ik. En in eigen kracht kan een mensch zoo weinig, Jan!

Weet je, wanneer het 't allerdonkerst in mijn leven geweest is? Toen je moedertje was heengegaan. Och jongen, wat ik toen geleden heb, is niet te beschrijven. Maar in dien donkeren nacht heeft God mij Zijn licht doen opgaan. Toen heb ik geleerd alles over te geven, toen heeft Hij van me afgenomen den zwaren last en me ook je moeders sterven doen zien onder ander licht. Ik achtte mezelf de oorzaak van haar dood, maar Hij heeft me doen gelooven, dat niets geschiedt zonder Zijn wil. 'k Heb brieven van je moeder, heerlijke brieven, die ik nog zoo heel dikwijls lees. Er is er ook een, die nog ongeopend is. Diè is voor ons beiden, Jan! Zij heeft gewild, dat we dien samen zouden lezen, op den eersten avond, dat we weer bij elkaar zouden zijn. Hoe snel nadert die avond, Jan! 'k Vind het vreeslijk voor je, dat zoo ruw je mooie droomen werden vernietigd, maar jongen, ik ben toch blij, dat je nu alles weet. 'k Had me voorgenomen, het je zelf te vertellen, maar ook daarvoor dank ik mijn hemelschen Vader, dat dit van mij afgenomen is. 'k Zag

er heel erg tegen op, jongen! En weet je, wat nu mijn plannen zijn? We gaan weer in Amsterdam wonen, want ik kom terug bij dezelfde firma, waar ik vroeger was. Ze hebben al een betrekking voor me klaar, waarbij ik niet zal hoeven te reizen, zooals toen. Tante Jo heeft beloofd, bij ons in te komen en als jij je grootvader zoudt kunnen bewegen ook zijn intrek bij ons te nemen, zou dat me veel genoegen doen. Val den ouden man niet hard, Jan, als hij soms wat wonderlijk is. Hij heeft ook zooveel verdriet gehad en hij mist den troost, die mijn deel is. Zeg hem, dat hij een kamer voor hem alleen kan krijgen, als hij dat wil en dat hij het goed en rustig bij ons zal hebben.

En dan praten we er ook eens over, wat jij worden zult, Jan. Mijnheer Verbruggen heeft me verteld, dat je goed leeren kunt. Nou jongen, denk er maar eens over; je moogt worden, wat je wilt. Zul je me dikwijls schrijven in de weken, die ons nog van December scheiden? Ja, hè? Ik kijk al weer naar een brief uit. O jongen, als je wist, hoè ik je brief ontving. Ik kon niet anders dan danken, danken, danken.

Nog elf weken, Jan! Dan zien we elkaar, zoo God wil. Dan zal ik het kleine jongetje, dat ik achterliet, terugzien als een flinke, groote kerel.

Tot ziens, m'n jongen! In gedachten omhelst je

je liefhebbende vader."

Met dien brief in z'n handen kon Jan net als zijn vader ook niet anders dan danken. 't Was alles zoo anders gegaan, dan hij gedacht had en toch zoo goed, zoo héél goed.

Hij heeft aan grootvader verteld van den brief en van vaders verzoek. De oude man heeft voor zich gezien, als altijd. Maar hij heeft niet „neen” gezegd. Of het „ja” zal worden? Jan weet het niet. Maar 't werken op Bruinsma's boerderij wordt wel moeilijk voor ouden, krommen grootvader. En meester heeft immers gezegd, dat grootvader treurde over hun aanstaande scheiding?

„k Wou, dat ik u ook kon meenemen naar Amsterdam,” heeft Jan tegen den meester gezegd. Die heeft daar een beetje om gelachen en geantwoord: „Wie weet, wat er nog eens gebeurt. In Amsterdam zijn ook scholen en in ieder geval, Jan, ik kom er elke vacantie, want mijn familie

woont er. We zullen elkaar nog vaak genoeg zien, hoor! Je zoudt toch niet je heele leven mijn leerling kunnen blijven, hè?”

„Nee meester, dat niet.”

„Maar weet je, wat we wel ons heele leven kunnen blijven, Jan?

Vrienden!”

„Ja meester, o ja!”

„Geef me daar je hand op, kerel!”

„Mijn eerste zevende klas in Kiemstercijk vergeet ik nooit.”

„Ik ook niet, meester!”